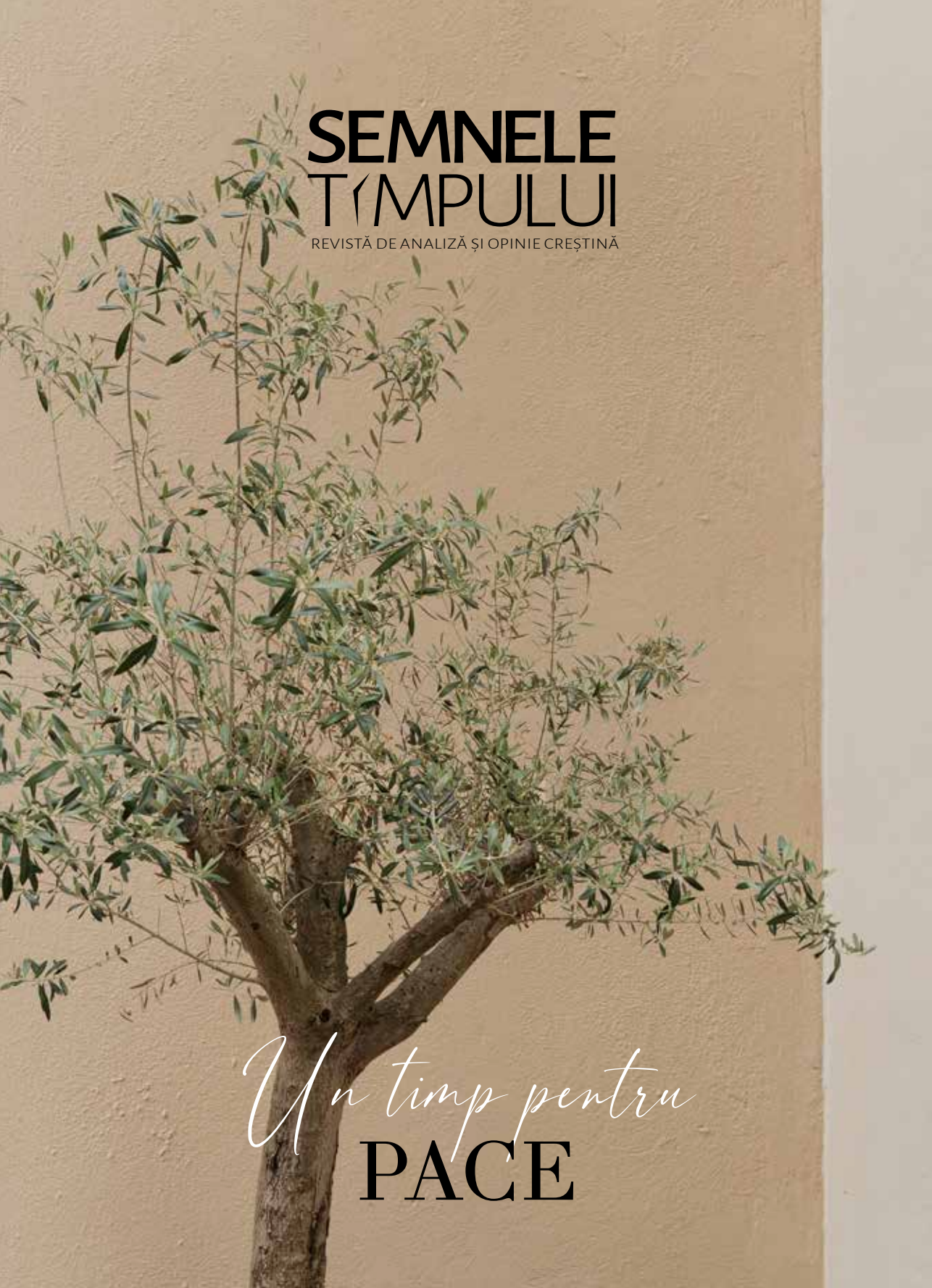

SEMNELE TIMPULUI

REVISTĂ DE ANALIZĂ ȘI OPINIE CREȘTINĂ

Un timp pentru
PACE

„În ziua a șaptea Dumnezeu Și-a
sfârșit lucrarea pe care o făcuse; și
în ziua a șaptea S-a odihnit de toată
lucrarea Lui pe care o făcuse.”

(Geneza 2:2)

SABATUL

ziua în care timpul devine sfânt

Editorial • Loránd Balla

Puține idei biblice au provocat reflecții atât de bogate precum sabatul. Pentru unii, el a fost o poruncă; pentru alții, o formă de libertate, o critică a societății sau chiar o filosofie a timpului. Abraham Joshua Heschel numea sabatul „un palat în timp”. Într-o lume preocupată să cucerească spațiul, să construiască, să posede și să transforme, sabatul ne învață să *sfințim timpul*, să intrăm într-o realitate pe care nu am creat-o noi – o zi în care valoarea omului nu este măsurată după rezultate, ci după capacitatea de a fi prezent înaintea lui Dumnezeu.

Walter Brueggemann merge și mai departe și numește sabatul *un act de rezistență*.² Într-o cultură a nonstopului, a te opri devine aproape o declarație de independență. Sabatul ne spune că lumea nu se prăbușește dacă încetăm o zi să o controlăm. Pentru Jonathan Sacks, sabatul este o educație săptămânală în spiritul libertății: o zi în care *omul încetează să fie sclavul muncii*, al altui om și chiar al propriilor preocupări.³

Teologul Jürgen Moltmann a descris sabatul drept *sărbătoarea creației*.⁴ Creația, în lectura lui, nu culminează cu apariția omului, ci cu odihna lui Dumnezeu. Finalul nu este munca, ci bucuria; nu producția, ci comuniunea. Filosoful Josef Pieper, fără să elaboreze propriu-zis o teologie a sabatului, oferă o perspectivă sugestivă asupra sensului odihnei: aceasta nu este doar o întrerupere necesară pentru a putea reveni la muncă – adevărata odihnă înseamnă *contemplare, celebrare și disponibilitatea de a primi existența ca dar*.⁵

Poate tocmai de aceea sabatul rămâne atât de actual. El vorbește unei generații obosite, conectate permanent, care învață tot mai greu să fie prezentă. Ne cheamă să ne oprim nu doar mâinile, ci și ambiția, comparația, frica de a rămâne în urmă. Să ne amintim că suntem creaturi, nu Creator; fii și fice, nu simple resurse; oameni care primesc viața, nu doar o administrează.

Heschel, Brueggemann, Sacks, Moltmann și Pieper au dat glas aceleiași intuiții: există adevăruri pe care le descoperim numai atunci când încetăm să alergăm. În paginile acestui număr al revistei *Semnele timpului*, vă invităm să redescoperiți sabatul din perspective diferite: biblică, teologică, istorică, socială și personală. Poate că, la capătul lecturii, întrebarea nu va mai fi doar „care este ziua de sabat?” sau „ce trebuie să fac în sabat?”, ci una mult mai profundă: dacă sabatul este timp sfânt, libertate, comuniune, bucurie și întâlnire cu Dumnezeu, ce înseamnă el, cu adevărat, pentru mine?

Note

1. Abraham Joshua Heschel, *The Sabbath: Its Meaning for Modern Man*, Farrar, Straus and Giroux, New York, 2005, pp. 12–25.

2. Walter Brueggemann, *Sabbath as Resistance: Saying No to the Culture of Now*, Westminster John Knox, Louisville, 2014, pp. 20–33.

3. Jonathan Sacks, *Faith in the Future: The Ecology of Hope*, Maggid Books, New Milford, 2024.

4. Jürgen Moltmann, *God in Creation: A New Theology of Creation and the Spirit of God*, Fortress, Minneapolis, 1993, pp. 276–296.

5. Josef Pieper, *Leisure, the Basis of Culture*, traducere din limba germană de Alexander Dru, cu o introducere de T. S. Eliot, Pantheon Books, New York, 1964.

CUPRINS

6 |

LUCIAN MIHĂILĂ | ZIUA CARE ÎNCEPE LA CREAȚIE

Multă lume aude cuvântul „sabat” și îl asociază imediat cu poporul evreu sau cu Cele Zece Porunci. O scurtă privire la origini așază înaintea noastră însă o istorie mai amplă. Sabatul este stabilit chiar în săptămâna creației.

10 |

MARIUS MITRACHE | A DESFIINȚAT ISUS SABATUL?

„Să nu credeți că am venit să stric Legea sau Prorociei; am venit nu să stric, ci să împlinesc” (Matei 5:17).

15 |

BOGDAN ANDREI | ZIUA DOMNULUI, DUPĂ ÎNVIERE

Evangelhiile confirmă că Isus a păzit sabatul, mergând la sinagogă „după obiceiul Său” (Luca 4:16). Dar ce se întâmplă după înviere? Rămâne sabatul o zi obligatorie pentru ucenicii lui Hristos?

21 |

ADRIAN NEAGU | DE LA ZIUA SOARELUI LA ZIUA DOMNULUI

Dacă Isus și apostolii s-au odihnit sâmbăta, de ce majoritatea creștinilor consideră astăzi că duminica este adevărata zi de odihnă?

26 |

CIPRIAN ȘANDRU | UN TIMP CARE NE APROPIE

De unde să faci rost de timp în secolul al XXI-lea? Cine să ți-l ofere și cum să-l petreci cu rost? Dumnezeu a rânduit un timp special odată cu crearea omului și a familiei, pe care ni-l oferă în fiecare săptămână.

31 |

OVIDIU BALABAN-POPA | ODIHNA CA PARTE A DESIGNULUI UMAN

Trăim într-o civilizație care și-a transformat oboseala în carte de vizită. „Sunt foarte ocupat” nu mai descrie doar un program, ci sugerează importanță și succes. Telefonul prelungește biroul până în dormitor.

35 |

FLORIN LĂIU | SABATUL ÎN PROFEȚIA APOCALIPTICĂ

Cărțile Daniel și Apocalipsa nu folosesc cuvintele „sabat” sau „sâmbătă”, dar aluziile la această chestiune controversată sunt foarte transparente.

41 |

ȘTEFĂNIȚĂ MARIAN POENARIU | O ZI ÎN CARE OMUL ÎNCETEAZĂ SĂ SE MAI SALVEZE SINGUR

Religia are renumele unei autorități care îi cere omului supunere și care îl pune la încercare. Pe lângă poverile și presiunile profane ale omului obișnuit, omul religios pare că are o grijă în plus.

46 |

ULTIMA PAGINĂ

Recomandări de pe semneletimpului.ro.

Ziua care începe la **CREAȚIE**,

Multă lume aude cuvântul „sabat” și îl asociază
imediat cu poporul evreu sau cu Cele Zece
Porunci. O scurtă privire la origini aşază
înaintea noastră însă o istorie mai amplă.
Sabatul este stabilit chiar în săptămâna creației.

Zi după zi, ne investim timpul, puterea și mintea în
ce avem de făcut. Ne organizăm viața, uneori facem
tot posibilul să mai câștigăm chiar și câteva ore.
Totul, pentru a înghesui cât mai multe într-o singură
zi. Totuși, un lucru stă neschimbat: oboseala. La un
moment dat, omul trebuie să se oprească. Viața are
un ritm pe care îl observăm și cu care ne deprindem
încă de mici: muncă și odihnă, zi și noapte. Este atât
de firesc, încât rareori ne întrebăm de unde vine. Și
atunci când o facem, aflăm că ziua și noaptea sunt
legate de rotația Pământului, iar anul, de mișcarea
lui în jurul Soarelui. Dar săptămâna? De ce șapte
zile și de ce, după șase zile de lucru, urmează o zi
distinctă, de odihnă? Răspunsul biblic nu începe cu
Cele Zece Porunci și nici cu istoria poporului israeli-
t. Începe la creație.

Sabatul începe la creație

În relatarea despre creație din Geneza, după șase
zile în care Dumnezeu lucrează, ziua a șaptea este

La scurt timp după ieșirea din Egipt, israeliții trebuiau să învețe un alt fel de a trăi. În fiecare dimineață, Dumnezeu le oferea mană, hrana necesară pentru ziua respectivă. Poporul trebuia să strângă atât cât avea nevoie, fără să păstreze pentru a doua zi. În ziua a șasea însă, rânduiala se schimba: Israel primea o porție dublă, pentru că ziua următoare era sabatul (Exodul 16:4-5,22-26).

prezentată diferit. El își încheie activitatea, Se odihnește. Totuși, repausul lui Dumnezeu nu trebuie înțeles ca oboseala unui om care are nevoie să-și recapete puterile. Textul arată că Dumnezeu S-a oprit pentru că lucrarea creației ajunsese la capăt. Astfel, ziua a șaptea marchează sfârșitul unui întreg proces și primește un loc în ritmul săptămânii. Aici apare pentru prima dată ceea ce Biblia va numi mai târziu „sabat”. Momentul este important, deoarece Israel încă nu exista ca popor, nu fusese dat Decalogul, iar păcatul nu schimbase încă lumea în care trăia omul.

Pe lângă odihnă, lui Dumnezeu îi sunt atribuite în Geneza alte două acțiuni în relație cu sabatul. El „binecuvântează” și „sfințește” această zi. Împreună, cele două verbe sugerează că ziua a șaptea a fost aleasă de Dumnezeu pentru un scop distinct în cadrul creației. Odihna

nu apare ca o recompensă pentru cei care au fost suficient de productivi. Ea face parte din modul în care Dumnezeu a organizat întregul sistem.

Sabatul înainte de Sinai

Dacă sabatul își are originea în creație, următoarea întrebare este dacă îl mai întâlnim în Scriptură înainte de Cele Zece Porunci. La scurt timp după ieșirea din Egipt, israeliții trebuiau să învețe un alt fel de a trăi. În fiecare dimineață, Dumnezeu le oferea mană, hrana necesară pentru ziua respectivă. Poporul trebuia să strângă atât cât avea nevoie, fără să păstreze pentru a doua zi. În ziua a șasea însă, rânduiala se schimba: Israel primea o porție dublă, pentru că ziua următoare era sabatul (Exodul 16:4-5,22-26).

Moise le spune oamenilor: „Mâine este ziua de odihnă, Sabatul închinat Domnului” (Exodul 16:23). În ziua a șaptea, mana nu avea să mai cadă. Chiar și așa, unii ies să strângă și în această zi, însă nu găsesc nimic. Sunt muștrați, iar episodul devine una din lecțiile numeroase de ucenicie. Sabatul este prezentat aici înainte de rostirea Decalogului. Poporul este învățat să-și organizeze timpul în jurul unei zile în care nu se mai muncește.

La Sinai, sabatul nu vine ca o noutate. În Decalog, porunca a patra spune: „Adu-ți aminte de ziua de odihnă, ca s-o sfințești!” (Exodul 20:8). Urmează apoi același ritm de șase zile pentru lucru și ziua a șaptea pentru odihnă. Mai mult, motivul invocat trimite din nou la creație.¹ Legătura devine greu de trecut cu vederea, deoarece sabatul nu apare ca o idee fără istorie. Porunca de la Sinai reia ritmul din Geneza și îl așază în viața poporului israelit.

Ziua pusă deoparte

O poruncă poate fi scrisă, așezată la loc de cinste, și totuși să-și piardă sensul în viața oamenilor. La Sinai, sabatul este reafirmat, însă ce loc a avut el mai târziu în viața poporului? În Leviticul 23:3, este prezentat ca „ziua de odihnă, cu o adunare sfântă”. Nu este descris doar ca o zi în care munca încetează, ci și un timp în care comunitatea se adună înaintea lui Dumnezeu.

Din nefericire, tocmai lucrurile care sunt importante pentru viața unui popor pot cu vremea să devină simple obiceiuri. Isaia este unul dintre profeții care vorbesc direct despre această problemă. El se adresează unui popor preocupat de formele religiei, dar care ajunge să ignore dreptatea și binele aproapelui. Când vorbește despre sabbat, dincolo de o regulă calendaristică, el îl cheamă pe om să folosească timpul din această zi și să-și îndrepte atenția spre Dumnezeu (Isaia 56:2,4-7; 58:13-14). Această tensiune apare și după întoarcerea din exilul babilonian. Neemia, asemenea profeților, vede aceleași pierderi. În ziua sabbatului se făcea negoț și se desfășurau activități comerciale ca într-o zi obișnuită (Neemia 13:15-22). Problema nu era doar încălcarea unei reguli. O zi care fusese pusă deoparte începea să fie tratată ca oricare alta.

Aceste exemple arată că sabbatul nu era doar o tradiție transmisă de la o

generație la alta. Apare în legislația lui Israel și în viața comunității, iar parcursul său biblic este marcat și de momentele în care poporul îi pierde sensul pentru care a fost rânduit. Sabbatul pune deoparte un timp în care omul se poate opri pentru a-și regăsi identitatea și sensul. Nu doar stăpânul se oprește. Se oprește și cel care, în celelalte zile, depinde de munca lui ca să trăiască. Se oprește străinul. Se opresc animalele. Într-o zi obișnuită, omul este identificat ușor prin ce face, însă în sabbat toate aceste roluri sunt suspendate. Astfel, pe măsură ce urmărim istoria lui Israel, sabbatul își păstrează două dintre trăsăturile sale de la început: este o zi pusă deoparte și o zi în care omul se oprește. Originea lui rămâne în creație, dar locul lui se vede în viața oamenilor. Acolo unde ritmul este ținut, acolo unde este golit de sens și acolo unde trebuie învățat din nou. 51

Tocmai lucrurile care sunt importante pentru viața unui popor pot cu vremea să devină simple obiceiuri. Isaia este unul dintre profeții care vorbesc direct despre această problemă. El se adresează unui popor care ajunge să ignore dreptatea și binele aproapelui.

Note

1. „Căci în șase zile a făcut Domnul cerurile, pământul și marea și tot ce este în ele, iar în ziua a șaptea S-a odihnit; de aceea a binecuvântat Domnul ziua de odihnă și a sfințit-o” (Exodul 20:11).

LUCIAN MIHĂILĂ

urmărește originea biblică a sabbatului, reconstituind, pas cu pas, istoria zilei a șaptea și locul pe care l-au ocupat odihna, închinarea și ritmul ei sacru în viața celor pentru care sabbatul a fost mai mult decât o zi din calendar.

A desființat Isus SABATUL?

„Să nu credeți că am venit să stric Legea sau
Prorocii; am venit nu să stric, ci să împlinesc”
(Matei 5:17).

Perspectiva lui Isus cu privire la sabbat reprezintă una dintre cele mai efervescente subiecte teologice în dialogul interconfesional. A respectat Isus sabbatul? Cât de fidel a fost El față de modul în care un iudeu obișnuit înțelegea respectarea sabbatului? De ce întâlnim în evanghelii situații în care Isus intră în conflict cu anumiți lideri iudei cu privire la sabbat?

Deși majoritatea creștinilor acceptă ideea că Isus Hristos, fiind iudeu, a respectat sabbatul, mergând la sinagogă săptămânal, cu toate acestea un procent semnificativ de teologi consideră că, prin modul în care a vorbit și a acționat, El a desființat sabbatul. Prezența Lui la sinagogă în fiecare sabbat ar avea, mai degrabă, rol misiologic, nu liturgic. Aceste perspective asupra modului în care Isus S-a raportat la sabbat reprezintă rezultatul unei anumite înțelegeri a disputelor pe care Isus le-a avut cu unii lideri iudei.

**Când spicele de grâu
sunt mai nocive decât neghina**

Una dintre relatările foarte cunoscute în care Isus intră în controversă cu iudeii cu privire la modul în care trebuie respectat sabbatul este cea despre

R. A. Hare afirmă că nu există nicio dovadă că Isus Și-a învățat urmașii să trateze sabatul ca pe oricare altă zi. Este clar că, în contextul Evangheliei, Matei nu consideră că Isus desființează sabatul. Mai degrabă, El vine să împlinească Legea (5:17). Predica de pe Munte este suficient de elocventă pentru a arăta modul în care Isus Hristos S-a raportat la Decalog.

ruperea spicelor de grâu de către ucenici în timpul sabatului, întâmplare descrisă în Matei 12:1-8. Pasajul biblic descrie foarte simplu faptul că, fiind pe drum în ziua sabatului și flămânzi, ucenicii au smuls spice de grâu și au mâncat. Aici apare conflictul. Anumite grupări iudaice plasau acțiunea de smulgere a spicelor în categoria seceratului, iar frecarea spicelor în mâini – în categoria treieratului. Prin urmare, gestul ucenicilor nu a trecut neobservat de cei care, pesemne, îi urmăreau.

Acuzația fariseilor a fost categorică: „Uite că ucenicii Tăi fac ce nu este îngăduit să facă în ziua Sabatului!” (Matei 12:2). Cu toate că Isus nu este acuzat direct, totuși este vinovat prin permisivitate față de ucenici. Răspunsul lui Isus surprinde două exemple vechi-testamentare: David (unsul lui Dumnezeu) și preoții.

Exemplul lui David a stârnit numeroase dezbateri. Deși era uns ca rege de profetul Samuel, nu avea dreptul să se hrănească cu pâinile de la corutul întâlnirii. Acelea puteau fi folosite doar de preoți și de familiile acestora. Care este legătura dintre gestul lui David de a mânca din pâinile destinate numai preoților și acela al ucenicilor care smulg spice și le mănâncă în ziua sabatului? Elementul comun este foamea: David și soldații lui erau flămânzi, ucenicii, la rândul lor, flămânziseră.

Au existat multe dezbateri cu privire la motivul pentru care Isus a folosit exemplul lui David pentru a-i deculpabiliza pe ucenici. Davies și Allison oferă o listă de interpretări:

1. Isus doar le reamintea fariseilor că un bine mai mare (nevoia umană) are prioritate față de un bine inferior (legea ceremonială).
2. Rabinii permiteau călcarea sabatului dacă viața era pusă în pericol; Isus și ucenicii erau, în sens spiritual, în lucrarea de salvare a vieții.
3. Isus poate că spunea în esență: așa cum David și-a însușit o prerogativă preoțească, tot așa putem face și Eu și ucenicii Mei.
4. Urgența situației escatologice a permis suspendarea legii.
5. Isus a atacat tradiția orală, nu Tora scrisă.
6. Irineu, *Adv. Haer.*, 4.8.3, afirmând că „toți cei drepecți posedă o demnitate preoțească” (cf. 1 Petru 2:5,9), a susținut că „David fusese numit preot de către Dumnezeu” și că „toți apostolii Domnului sunt preoți”; or, întrucât – după cum reiese clar din Matei 12:5-6 – preoții puteau „profana” sabatul atunci când nu erau

ocupați cu treburi lumești, tot astfel pot proceda și ucenicii preoți ai lui Isus.

7. Exemplul lui David ilustrează posibilitatea călcării legii pentru un bine mai mare.
8. Argumentul hristologic: dacă David și urmașii săi puteau călca Tora, cu atât mai mult reprezentantul escatologic al lui Dumnezeu, Mesia.

Din motive evidente, nu putem fi de acord cu toate propunerile de mai sus. Noul Testament în general și evangheliile în special nu oferă vreo dovadă că Isus ar fi desființat sabbatul sau că ar fi avut o atitudine indiferentă. Douglas R. A. Hare afirmă că nu există nicio dovadă că Isus Și-a învățat urmașii să trateze sabbatul ca pe oricare altă zi. Este clar că, în contextul Evangheliei, Matei nu consideră că Isus desființează sabbatul. Mai degrabă, El vine să împlinească Legea (5:17).² Predica de pe Munte este suficient de elocventă pentru a arăta modul în care Isus Hristos S-a raportat la Decalog.

Fiul Omului – Domn al sabbatului

Punctul culminant este atins în Matei 12:8, unde Isus afirmă: „Fiul Omului este Domn și al Sabbatului.” În Evanghelia după Marcu apare un detaliu în plus: „Sabbatul a fost făcut pentru om, iar nu omul pentru Sabbat; așa că Fiul Omului este Domn chiar și al Sabbatului” (Marcu 2:27-28). Expresia „Fiul Omului” a generat multe dezbateri în lumea teologică. Este o referință generică la umanitate sau este o afirmație hristologică? În cazul în care am opta pentru sensul generic, atunci aici am avea de-a face cu omul, care controlează și definește ce este potrivit și ce nu este potrivit să faci în sabbat.

Perspectiva aceasta are însă probleme textuale și contextuale. În evangheliile expresia „Fiul Omului” apare doar cu referire la Isus Hristos. Nu există niciun indiciu că în Matei 12:8 Isus ar schimba sensul hristologic al expresiei în cel generic de „om”. Fiul Omului apare în strânsă legătură cu titlul de „Domn”. În Evanghelia după Matei, termenul „Domn” (sau sinonimul „stăpân”) este folosit doar: (a) pentru Dumnezeu-Tatăl (1:20,22; 4:7); (b) pentru Isus (7:21; 8:2; 22:43); (c) în parabole, cu valoare simbolică, pentru Dumnezeu-Tatăl sau pentru Isus (18:25; 25:18,37); (d) în diverse ziceri, pentru Dumnezeu-Tatăl sau pentru Isus (6:24; 10:24-25); (e) o singură dată pentru Pilat (27:63). Prin urmare, în Evanghelia după Matei, termenul „Domn” nu este folosit pentru a desemna omenirea în general sau o ființă umană oarecare.

Adoptarea sensului generic de „om” presupune anularea accentului hristologic din contextul literar. O privire atentă asupra întregului capitol va surprinde un puternic accent hristologic. Isus este „mai mare decât Templul” (12:6), „Domn [...] al Sabbatului” (12:8), „mai mare decât Iona” (12:41) și „mai mare decât Solomon” (12:42). Dincolo de aspectul contextual, adoptarea sensului generic de „om” ar conferi sabbatului un profil antropocentric, fiecare individ având autoritatea de a defini semnificația lui pentru sine.

Când viața are prioritate

Conform Evangheliei după Matei, conflictul continuă cu momentul în care Isus intră în sinagogă (se pare că în același sabbat). Pentru a alimenta controversa, ei (fariseii din pasajul precedent) i-au adus un om cu mâna paralizată, provocându-L pe Isus cu o întrebare:

„Este îngăduit a vindeca în zilele de Sabat?” (12:10). „John Mark Hicks afirmă că în secolul I d.Hr. existau două tradiții majore cu privire la respectarea sabatului: comunitatea de la Marea Moartă și rabinii. [...] Comunitatea de la Marea Moartă era mult mai strictă decât rabinii și fariseii. De exemplu, comunitatea de la Marea Moartă nu permitea salvarea vieții umane în sabat, în timp ce rabinii o permiteau.”³

Aici avem probabil de-a face cu o grupare ultraconservatoare, care avea ca scop distrugerea imaginii lui Isus și, în final, inculparea Lui. Dacă în episodul precedent ucenicii erau cei acuzați pentru călcarea sabatului, în acest episod Isus devine ținta. Este important de observat că aici nu avem de-a face cu legislația vechi-testamentară, deoarece nu găsim vreo interdicție clară cu privire la vindecările în sabat. Avem de-a face, mai degrabă, cu tradiția rabinică.

În argumentul Său, Isus nu a susținut că Vechiul Testament interzice ajutorul oferit unui animal sau unei ființe umane în ziua de sabat. Mai degrabă, reglementările tradiției rabinice impuneau acest lucru. Totuși, era necesar ca Isus să sublinieze acest aspect ca fiind esențial pentru respectarea sabatului. Întâmplarea din Matei 12:9-14 reprezintă o detaliere

a afirmației: „Fiul Omului este Domn și al Sabatului” – sabatul oferă odihnă spirituală și fizică, dar este și un timp al salvării, al răscumpărării.

De ce Isus nu a preferat să evite conflictul, vindecându-l pe om ziua următoare? Conflictul era mult mai profund și necesita o reacție categorică din partea lui Isus. Aici avem de-a face cu o confruntare între semnificația reală a legii lui Dumnezeu și tradiția orală omenească. Isus nu desființează sabatul. Mai degrabă, îl eliberează de sub jugul greu al tradiției. Sabatul este o zi a bucuriei, a vindecării, a eliberării, a salvării. „Acela care neglijează să-i ajute în sabat pe suferinzi nu va fi socotit fără vină. Sfânta zi de odihnă a Domnului a fost făcută pentru om și faptele de milă sunt în armonie desăvârșită cu scopul urmărit prin ea. Dumnezeu nu dorește ca faptele Lui să sufere nici măcar o oră fie în sabat, fie în altă zi, dacă acea suferință poate să fie îndepărtată.”⁴ 51

De ce Isus nu a preferat să evite conflictul, vindecându-l pe om ziua următoare?
Conflictul era mult mai profund și necesita o reacție categorică.

Note

1. Apud Ekkehardt Mueller, „The Sabbath in the Gospel of Matthew: Part 1”, în Ekkehardt Mueller și Eike Mueller (ed.), *The Sabbath in the New Testament and in Theology: Implications for Christians in the Twenty-First Century*, Biblical Research Institute Studies on the Biblical Sabbath, Biblical Research Institute, Silver Spring, 2023, vol. 2, pp. 27–28.

2. *Ibidem*, p. 25.

3. *Ibidem*, pp. 24–25.

4. Ellen G. White, *Viața lui Isus*, traducere de Mihai Popa, Nelu Dumitrescu și Dumitru Popa, ed. a 9-a, Viață și Sănătate, Pantelimon, 2015, p. 167.

MARIUS MITRACHE

examinează sabatul în contextul misiunii lui Isus, argumentând că El nu a desființat ziua de odihnă, ci doar a contestat interpretările rigide care îi denaturau scopul, transformându-l într-o povară.

Ziua Domnului, după **ÎNVIERE**

Evangelheliile confirmă că Isus a păzit sabatul,
mergând la sinagogă „după obiceiul Său”
(Luca 4:16). Dar ce se întâmplă după înviere?
Rămâne sabatul o zi obligatorie pentru
ucenicii lui Hristos?

Pentru a răspunde, vom urmări practica apostolilor
și pasaje nou-testamentare citite adesea ca argu-
mente împotriva sabatului. Vom verifica, de aseme-
nea, dacă există o poruncă explicită de schimbare a
sabatului în biserica apostolică.

Sabatul în Faptele apostolilor

În Faptele apostolilor îl urmărim pe Pavel în con-
texte misionare diferite și de-a lungul multor ani; în
această carte întâlnim referiri la sabat. La Antiohia
din Pisidia, Pavel și Barnaba merg în sinagogă și pre-
dică în sabat, iar în sabatul următor aproape întreaga
cetate se adună pentru a-i asculta (13:14,42,44). Mai
târziu, în timpul celei de-a doua călătorii misionare,
Pavel întâlnește un grup de femei „în ziua sabatu-
lui” lângă un râu din Filipi (16:13, EDCR). Ajuns la
Tesalonica, intră în sinagogă „după obiceiul său” și
discută din Scripturi trei sabate la rând (17:2). La
Corint, unde rămâne un an și jumătate, vorbește
în sinagogă „în fiecare zi de sabat” (18:4,11, EDCR).
Tiparul este consecvent – nu avem de-a face cu

un episod izolat. Se poate obiecta că prezența lui Pavel în sinagogă în sabat avea în primul rând o motivație misionară, întrucât acolo se afla o audiență familiarizată cu Scripturile. Această explicație nu epuizează motivația lui Pavel: dincolo de oportunitatea de a predica, el cunoștea conținutul teologic al sabatului.¹

Două versete sunt uneori invocate ca dovadă a unei închinări de duminică – Faptele apostolilor 20:7 și 1 Corinteni 16:2 –, dar niciunul nu oferă, în sine, o bază suficientă: primul descrie o adunare specială, legată de plecarea lui Pavel, iar al doilea se referă la punerea deoparte, acasă, a unei sume pentru colectă, nu la un serviciu de închinare.²

Texte greu de ignorat

Câteva pasaje nou-testamentare sunt aduse frecvent ca argumente că sabatul nu mai este obligatoriu pentru creștini.

Coloseni 2:16-17. Interpretarea textului ca argument pentru desființarea sabatului întâmpină câteva dificultăți. Contextul epistolei arată că biserica din Colose se confrunta cu învățători care impuneau reguli stricte legate de un întreg calendar ceremonial – sărbători, luni noi, zile de odihnă speciale din cadrul festivalurilor iudaice – ca mijloc de mântuire. Formula „sărbătoare... lună nouă... sabat” este una consacrată în limbajul biblic pentru diferitele ritmuri ale timpului sacru: anual, lunar și săptămânal (1 Cronici 23:31; 2 Cronici 2:4; Ezechiel 45:17). Prin urmare, este necesară stabilirea din context a tipului de „sabat” avut în vedere de Pavel; presupunerea automată că este vorba despre sabatul săptămânal este insuficientă. Textul trimite mai degrabă către ciclul ceremonial anual. Apoi,

Pavel utilizează termenul *sabbatōn*, o formă de plural, care pentru unii interpreți indică sabatele ceremoniale asociate sărbătorilor. Este o interpretare compatibilă cu contextul: odată ce sărbătorile anuale își pierd caracterul obligatoriu, nici zilele de odihnă asociate lor nu mai pot fi impuse ca obligație religioasă.

Pavel utilizează termenul *sabbatōn*, o formă de plural, care pentru unii interpreți indică sabatele ceremoniale asociate sărbătorilor.³ Este o interpretare compatibilă cu contextul: odată ce sărbătorile anuale își pierd caracterul obligatoriu, nici zilele de odihnă asociate lor nu mai pot fi impuse ca obligație religioasă. Totuși, pluralul nu face această interpretare obligatorie, deoarece aceeași formă este folosită în Noul Testament și pentru sabatul săptămânal, de exemplu în Luca 4:16. Ne aflăm, prin urmare, în fața unei ambiguități pe care forma gramaticală, singură, nu o poate rezolva. Contextul imediat al pasajului ne îndepărtează de ipoteza că Pavel ar fi intenționat stabilirea zilei de închinare. El a amendat transformarea unor practici religioase în criterii după care credincioșii se judecau unii pe alții, în loc ca Hristos să rămână centrul credinței lor.

Romani 14:5-6. Pavel discută aici despre credincioși care „socote[sc] o zi mai presus decât alta”, în timp ce alții consideră „toate zilele [...] la fel”. Autorul

Pavel îi mustră pe galateni
pentru că se întorc la
„zile, luni, vremuri și ani”.
Expresia este uneori
interpretată ca o referire
la calendarul religios
iudaic și, prin extensie, la
sabat. Dificultatea acestei
interpretări este însă
evidentă: cuvântul „sabat”
nu apare nicăieri în pasaj.

nu folosește cuvântul „sabat”. Ce fel de zile are în vedere rămâne, prin urmare, o problemă deschisă. Unii cercetători leagă disputa de zilele de post practicate voluntar, în contextul preocupărilor legate de mâncare care traversează întregul pasaj.⁴ Alții consideră că sabatul e cel mai probabil vizat tocmai pentru că era unul dintre semnele identitare cele mai vizibile ale iudaismului din acea vreme.⁵ Douglas J. Moo recunoaște dificultatea de a determina natura exactă a zilelor aflate în discuție, deși consideră posibil ca sabatul să fi fost implicat.⁶ *Comentariul biblic adventist* editat de Francis D. Nichol leagă problema de sărbătorile ceremoniale, dar nu se pronunță în legătură cu sabatul.⁷ George R. Knight consideră improbabil ca sabatul săptămânal să fie vizat aici: arată că Pavel a susținut deja, de mai multe ori în această epistolă, autoritatea Decalogului pentru viața creștină (Romani 13:8-10; 7:12,14,16; 3:31), ceea ce ar face inconsecventă tratarea poruncii a patra ca opțională în acest pasaj. În opinia lui, disputa vizează mai degrabă sărbătorile și sabatele ceremoniale

anuale.⁸ Prin urmare, problema nu este simplă. Pavel nu afirmă că sabatul trebuie abandonat. El interzice judecarea reciprocă. A transforma aceste versete într-o declarație despre desființarea sabatului săptămânal presupune, mai întâi, demonstrarea că tocmai sabatul este obiectul discuției.

Galateni 4:9-11. Pavel îi mustră pe galateni pentru că se întorc la „zile, luni, vremuri și ani”. Expresia este uneori interpretată ca o referire la calendarul religios iudaic și, prin extensie, la sabat. Dificultatea acestei interpretări este însă evidentă: cuvântul „sabat” nu apare nicăieri în pasaj. Mai mult, destinatarii sunt descriși explicit ca foști păgâni (vers. 8), deci e dificil de precizat dacă „zilele, lunile, vremurile și ani” aparțin unui calendar iudaic, unor practici păgâne sau unui amestec de influențe religioase. Prin urmare, legarea directă a acestui text de sabatul săptămânal este o deducție care trebuie demonstrată, nu o afirmație a lui Pavel. Desigur, similitudinea limbajului cu formulele calendaristice din alte texte biblice justifică examinarea ipotezei iudaice, dar nu o transformă în certitudine. Și chiar dacă am admite, de dragul argumentului, că Pavel se referă aici la calendarul ceremonial iudaic, ar trebui încă demonstrat că „zilele” despre care vorbește includ sabatele ceremoniale și, mai ales, că textul are în vedere sabatul săptămânal. Textul nu identifică clar nici realitățile religioase vizate, nici sabatul, nici natura exactă a zilelor păzite de galateni.

Evrei 4:9. În Evrei, termenul grecesc folosit constant pentru „odihnă” este *katapausis*, cu o singură excepție: versetul 9 al capitolului 4, unde autorul alege un cuvânt diferit, *sabbatismos*,

termen derivat din *sabbatōn* și asociat cu „odihna de sabat”.⁹ Asupra semnificației acestei schimbări lexicale, cercetătorii se despart în două direcții. O parte dintre ei consideră că *sabbatismos* ar defini felul odihnei escatologice promise – una plină de bucurie și de laudă, asemenea celebrării tradiționale a sabatului în iudaism –, fără ca aceasta să constituie în sine o afirmație despre practica sabatică a creștinilor.¹⁰ Alți cercetători merg mai departe și văd în alegerea deliberată a termenului un indiciu al continuității: dacă sabatul săptămânal ar fi fost complet lipsit de relevanță pentru comunitatea creștină, referința la *sabbatismos* ar fi mai greu de explicat ca simplă metaforă desprinsă de practica religioasă concretă.¹¹

Apocalipsa 1:10. Pe prima pagină a Apocalipsei, Ioan spune că a primit viziunea „în ziua Domnului” – o expresie unică în Noul Testament, asupra căreia exegeza a purtat o dezbatere îndelungată.¹² Comentatori precum Robert Mounce, David Aune și Grant Osborne, făcând abstracție că autorul este evreu, că scrie o carte îmbibată de Scripturile ebraice¹³, consideră că expresia desemnează prima zi a săptămânii, ziua învierii. Argumentele lor sunt însă, prin natura lor, în principal istorice și analogice, nu rezultatul unei identificări explicite în text.¹⁴ Cei care leagă însă expresia de sabatul săptămânal pornesc de la un fapt incontestabil: în Scriptură, sabatul este numit în mod repetat „ziua de odihnă închinată Domnului” sau „Sabatul Domnului” (Exodul 20:10; Deuteronomul 5:14; Leviticul 23:3). Există, prin urmare, o bază biblică directă și bogată pentru asocierea dintre Domnul și sabat, în timp ce Noul Testament nu oferă

nicăieri o formulare explicită care să numească duminica „ziua Domnului”.

Există o poruncă explicită de schimbare a sabatului?

Privit astfel, întregul tablou devine greu de ignorat. În Faptele apostolilor, sabatul apare ca practică repetată a apostolilor; textele prezentate ca dovezi împotriva sabatului săptămânal sunt ambigue și insuficiente. Mai mult, termenul *sabbatismos* din Evrei 4:9 indică o odihnă care persistă pentru poporul lui Dumnezeu. În sfârșit, „ziua Domnului” nu este niciodată identificată cu duminica în context biblic.

Dacă apostolii ar fi schimbat ziua de închinare, unde este consemnată această schimbare? Noul Testament nu oferă un asemenea episod. Absența poruncilor prin care sabatul zilei a șaptea ar fi fost desființat și duminica ar fi fost investită cu semnificația teologică a sabatului nu este întâmplătoare. De fiecare dată când în biserica primară a apărut o schimbare majoră de practică, Noul Testament a înregistrat discuția – cazul cel mai cunoscut

Dacă apostolii ar fi schimbat
ziua de închinare, unde
este consemnată această
schimbare? Noul Testament
nu oferă un asemenea
episod. Absența poruncilor
prin care sabatul zilei
a șaptea ar fi fost desființat
și duminica ar fi fost
investită cu semnificația
teologică a sabatului
nu este întâmplătoare.

fiind disputa legată de circumcizie, dezbătută pe larg în Faptele apostolilor 15 și în epistolele lui Pavel. O eventuală schimbare a zilei de închinare ar fi generat cu siguranță o dezbatere similară. O asemenea dezbatere lipsește complet din text. Ce găsim, în schimb, este exact opusul: o practică neîntreruptă. Isus a păzit sabatul de-a lungul întregii Sale activități; apostolii au continuat s-o facă după înviere, fără ca vreun text să marcheze o ruptură.

Ce rămâne la finalul acestei analize? O întrebare care merită cântărită: ce poate însemna pentru noi că apostolii, asemenea lui Hristos, au păzit sabatul?

Isus a păzit sabatul de-a lungul întregii Sale activități; apostolii au continuat s-o facă după înviere, fără ca vreun text să marcheze o ruptură. Ce rămâne la finalul acestei analize? O întrebare care merită cântărită: ce poate însemna pentru noi că apostolii, asemenea lui Hristos, au păzit sabatul?

Note

1. Kenneth A. Strand, „Sabatul”, în Raoul Dederen (ed.), *Fundamentele teologiei adventiste de ziua a șaptea, Viață și Sănătate*, Pantelimon, 2025, pp. 480–484.
2. *Ibidem*, p. 477.
3. *Ibidem*, p. 478.
4. Joseph A. Fitzmyer, *Romans: A New Translation with Introduction and Commentary*, Yale University Press, New Haven/Londra, 2008, pp. 690–691.
5. James D. G. Dunn, *Word Biblical Commentary: Romans 9–16*, vol. 38B, Word, Dallas, 2002, pp. 804–807.
6. Douglas J. Moo, *The Epistle to the Romans*, The New International Commentary on the New Testament, Eerdmans, Grand Rapids, 1996, pp. 841–843.
7. Francis D. Nichol (ed.), *The Seventh-day Adventist Bible Commentary*, Review and Herald, 1978/2002, vol. 6, p. 637.
8. George R. Knight, *Comentariu la Romani*, traducere de Loredana Sîrbu, Viață și Sănătate, Pantelimon, 2015, pp. 359–360.
9. William L. Lane, *Word Biblical Commentary: Hebrews 1–8*, Word, Dallas, 2002, vol. 47A, pp. 101–102; Harold W. Attridge și Helmut Koester, *The Epistle to the Hebrews: A Commentary on the Epistle to the Hebrews*, Hermeneia, Fortress, Philadelphia, 1989, pp. 130–131.
10. Lane, *op. cit.*, pp. 101–102; Attridge și Koester, *op. cit.*, pp. 130–131; F. F. Bruce, *The Epistle to the Hebrews*, ed. rev., The New International Commentary on the New Testament, Eerdmans, Grand Rapids, 1990, pp. 109–110.
11. George R. Knight, *Exploring Hebrews: A Devotional Commentary*, Pacific Press, Nampa, 2003, pp. 75–76; Strand, *op. cit.*, pp. 478–479.
12. Ranko Stefanovic, „«The Lord's Day» of Revelation 1:10 in the Current Debate”, în *Andrews University Seminary Studies*, 49, nr. 2, 2011, pp. 261–262.
13. Jacques B. Doukhan, *Enigmele Bibliei: cartea profetică Apocalipsa*, Viață și Sănătate, București, 2013, p. 22.
14. Robert H. Mounce, *The Book of Revelation*, The New International Commentary on the New Testament, Eerdmans, Grand Rapids, 1997, pp. 55–56; David E. Aune, *Word Biblical Commentary: Revelation 1–5*, Word, Dallas, 2002, vol. 52A, pp. 83–84; Grant R. Osborne, *Revelation*, Baker Exegetical Commentary on the New Testament, Baker Academic, Grand Rapids, 2002, pp. 83–84.

BOGDAN ANDREI

scrie despre respectarea sabatului în biserica primară urmărind exemplul lui Pavel și examinează principalele texte invocate împotriva poruncii a patra, pentru a arăta cât de fragilă rămâne, de fapt, teza desființării ei.

De la ziua Soarelui la ziua DOMNULUI

Dacă Isus și apostolii s-au odihnit sâmbăta, de
ce majoritatea creștinilor consideră astăzi că
duminica este adevărata zi de odihnă?

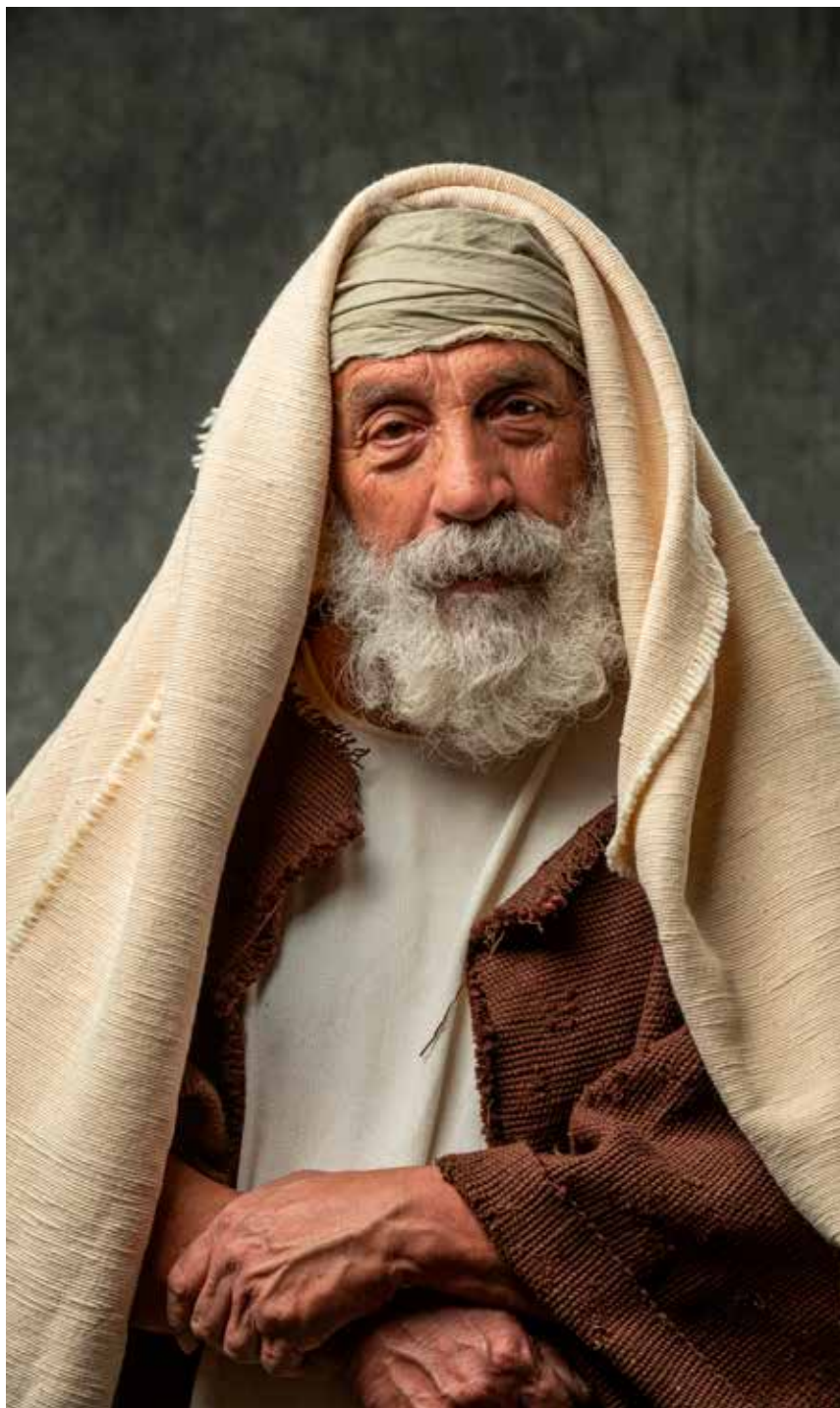
Întrebarea este legitimă și necesară, chiar dacă
astăzi tot mai mulți evită să o ia în serios, convinși
că ceva atât de universal trebuie neapărat să fie și
corect.

Trecerea de la sâmbătă la duminică a fost un proces
care s-a întins pe mai multe secole și rămâne până
astăzi unul dintre cele mai complexe subiecte din
toată istoria creștinismului.

Cu toate că recunoaște că schimbarea zilei de închi-
nare de la ziua a șaptea la ziua întâi s-a făcut „nu
pe baza unei porunci anume, ci prin spiritul liber
al Evangheliei”¹, Philip Schaff afirmă că păzirea
duminicii în secolul al II-lea d.Hr. era „universală
și necontestată”². Vă propun să analizăm dovezile și
să ne convingem singuri dacă are sau nu dreptate.

**Sâmbăta și duminica în primele
secole ale bisericii creștine**

În mod tradițional, la Ignațiu, Barnaba și Iustin
Martirul sunt consemnate primele declarații care
amintesc de creștini care păzeau duminica.

În secolul al V-lea, doi istorici ai bisericii, Sozomen și Socrate Scolasticul, afirmau: „Oamenii din Constantinopol și din aproape toate părțile se adună atât în ziua de sabat, cât și în prima zi a săptămânii, obicei care nu este niciodată respectat la Roma sau la Alexandria.”

După cum sugerează Irineu, Ignațiu a fost episcop al Antiohiei în vremea lui Traian (98–117 d.Hr.). El scrie împotriva tendințelor iudaizante din biserică, afirmând că și profeții din vechime „nu [au] sabatiz[at], ci [au] trăi[t] în conformitate cu viața Domnului (sau ziua Domnului)”³. Trimiterea la profeți ne ajută însă să înțelegem că nu era vorba de o altă zi de închinare, ci mai degrabă de un mod greșit de a păzi sabatul. Totuși, indiferent cum înțelegem textul, un lucru este evident: tendințele antiiudaizante erau din ce în ce mai prezente în sânul creștinismului.

Epistola lui Barnaba este datată în general în jurul anului 130, fiind scrisă cel mai probabil în Alexandria de un anume Pseudo-Barnaba, și conține prima afirmație explicită legată de păzirea duminicii, pe care o numește „ziua a opta”. El pornește de la descrierea zilelor creației, pe care le interpretează în mod alegoric ca fiind echivalente cu 6 000 de ani, la finalul cărora „toate lucrurile vor fi sfârșite”. După acești 6 000 de ani va urma revenirea lui Isus, care va aduce odihna mântuirii și ziua

a opta, începutul unei noi creații. Apoi el concluzionează: „De aceea păzim și noi ziua a opta (duminica) cu bucurie, ziua în care Isus a înviat din morți, li s-a arătat ucenicilor și S-a înălțat la cer.”⁴

De observat că motivul principal al păzirii duminicii este unul escatologic – duminica este ziua a opta, ziua noii creații –, după care este amintit și argumentul învierii. Această interpretare este uneori considerată ca reflectând poziția bisericii din Alexandria legată de problema respectării sabatului și a duminicii.

Ultima declarație dintre cele amintite, cea a lui Iustin Martirul, care scrie de la Roma, spune: „În ziua numită duminică, toți cei care locuiesc în orașe sau la țară se adună laolaltă și sunt citite memoriile apostolilor sau scrierile profeților, cât permite timpul; apoi, când cititorul a terminat, conducătorul adunării oferă învățături prin viu grai și îndeamnă la imitarea acestor lucruri bune. [...] Dar duminica este ziua în care ne adunăm cu toții laolaltă pentru că este prima zi în care Dumnezeu, aducând o schimbare întunericului și materiei, a creat lumea; și Isus Hristos, Mântuitorul nostru, a înviat din morți în aceeași zi.”⁵ Fragmentul descrie deci în detaliu faptul că duminica aveau loc slujbe religioase în comunitatea creștină din Roma în cinstea învierii lui Isus Hristos.

Totuși, putem observa din scrierile părinților bisericești că renunțarea totală la respectarea sâmbetei nu era o practică generală, ci mai degrabă una specifică creștinilor din Roma și din Antiohia. În secolul al V-lea, doi istorici ai bisericii, Sozomen și Socrate Scolasticul, afirmau: „Oamenii din Constantinopol și din aproape toate

Problema nu a fost rezolvată la conciliul de la Laodiceea. Mulți creștini, în special cei din Răsărit, au continuat să respecte atât sâmbăta, cât și duminica multă vreme, până când treptat au renunțat aproape complet la sâmbătă.

părțile se adună atât în ziua de sabat, cât și în prima zi a săptămânii, obicei care nu este niciodată respectat la Roma sau la Alexandria. Există mai multe orașe și sate în Egipt unde, contrar practicii stabilite în alte locuri, oamenii se adună în serile de sabat și, deși au luat masa înainte, participă la taine.⁷⁶ „Căci, deși aproape toate bisericile din întreaga lume sărbătoresc sfintele taine [Cina Domnului] în ziua de sabat [sâmbăta] a fiecărei săptămâni, totuși creștinii din Alexandria și Roma, din cauza unei tradiții vechi, au încetat să mai facă acest lucru.”⁷⁷

Și nu sunt singurii care afirmă acest lucru. Origen vorbește despre păzirea corectă a sabatului⁸, Grigore de Nissa consideră sâmbăta și duminica două zile surori, Palladius, care scrie despre istoria monahismului, vorbește adesea de păzirea deopotrivă a sâmbetei și a duminicii, și exemplele pot continua.⁹

Ceea ce începuse ca o zi dedicată închinării a devenit treptat o zi de odihnă. Eusebiu, cunoscutul istoric al bisericii din vremea lui Constantin cel Mare, spunea într-un comentariu la Psalmul 91 că prin noul legământ celebrarea

sabatului a fost transferată zilei Domnului (duminicii).¹⁰

Primul conciliu bisericesc care a încercat să tranșeze foarte clar problema sâmbetei și a duminicii a fost unul regional ținut la Laodiceea, cel mai probabil în anul 364. În canonul 29 se afirmă foarte clar: „Creștinii nu trebuie să iudaizeze și să stea fără activitate sâmbăta, ci trebuie să lucreze în această zi; dar să cinstească ziua Domnului în mod deosebit și, în calitate de creștini, să nu lucreze, dacă este posibil, în această zi. Dacă totuși se constată că iudaizează, să fie excluși de la Hristos.”¹¹ Pentru prima dată într-o decizie a unui conciliu bisericesc, sâmbăta era socotită zi de lucru, în vreme ce respectarea duminicii nu implica neapărat înțetarea tuturor activităților, ci ele trebuiau oprite doar dacă era posibil. De remarcat că această decizie merge în aceeași direcție cu legea împăratului Constantin cel Mare din 7 martie 321, care cerea ca magistrații și locuitorii orașelor să se odihnească în „venerabila zi a soarelui”, țăranii putând continua totuși să lucreze pământul sau să ducă la bun sfârșit activitățile necesare.¹²

Observăm din citările amintite mai sus că problema nu a fost rezolvată la conciliul de la Laodiceea. Mulți creștini, în special cei din Răsărit, au continuat să respecte atât sâmbăta, cât și duminica multă vreme, până când treptat au renunțat aproape complet la sâmbătă.

De ce duminica?

Dacă suntem de acord că nu există o poruncă explicită în Noul Testament care să le ceară creștinilor să țină duminica în locul sâmbetei ca zi de închinare, cum se face că ei au ales duminica, și nu o altă zi?

Păzirea duminicii nu a fost o decizie arbitrară a creștinilor din secolul al II-lea, ci a fost încurajată de câțiva factori importanți, care împreună ne pot ajuta să înțelegem de ce creștinii au schimbat ceea ce evreii nu au avut curajul să schimbe niciodată.

Samuele Bacchiocchi consideră că trecerea de la sâmbătă la duminică a fost inițiată și încurajată de creștinii din Roma, cei mai mulți dintre ei veniți dintre neamuri, care doreau cu tot dinadinsul să scape de orice legătură cu iudaismul. Alegerea duminicii în locul oricărei alte zile s-a făcut nu pe baza unei porunci lăsate de Isus Hristos, ci, pe lângă alți factori, și pe baza unei realități sociale, care apoi a început să fie justificată teologic: „Răspândirea cultelor solare [...] în secolul al doilea au împins ziua Soarelui în poziția de primă zi a săptămânii.”¹³ Aceasta coincidea cu

realitatea din calendarul evreiesc, unde zilele nu aveau nume, ci doar numere, iar duminica era „ziua dintâi a săptămânii” (Marcu 16:2).

Kenneth A. Strand consideră că pot fi adăugate și alte elemente importante care au dus la adoptarea ei ca zi de închinare, printre acestea numărându-se și sărbătoarea Paștelui, care în multe locuri se prăznuia duminica, ceea ce i-a făcut pe unii creștini să o comemoreze în fiecare duminică.¹⁴

Este uimitor cum societatea, vremurile mai tulburi sau mai liniștite și opiniile conducătorilor politici sau religioși i-au convins pe creștini să renunțe la o practică ce cobora direct din Eden pentru o zi ce nu a reușit să devină nici zi totală de odihnă, așa cum era sabatul, nici zi de muncă. Și poate că aici este o realitate care ar trebui să ne pună pe gânduri. ☞

Note

1. Philip Schaff, *History of the Christian Church*, vol. 1: *Apostolic Christianity (A.D. 1–100)*, a treia revizuire, Charles Scribner's Sons, New York, 1889, p. 478.

2. *Loc. cit.*

3. Apud Samuele Bacchiocchi, *From Sabbath to Sunday: A Historical Investigation of the Rise of Sunday Observance in Early Christianity*, The Pontifical Gregorian University Press, Roma, 1977, p. 214.

4. Apud *ibidem*, p. 221.

5. St. Justin Martyr, *The First Apology*, cap. 67, disponibil online la <https://www.newadvent.org/fathers/0126.htm>.

6. Apud Kenneth A. Strand (ed.), *The Sabbath in Scripture and History*, Review and Herald, Washington, D.C., 1982, p. 324.

7. *Ibidem*, p. 323.

8. *Homily 23: Numbers 28:1–29:39*, par. 4.1–4.4, în Origen, *Homilies on Numbers*, traducere de Thomas P. Scheck, ed. de Christopher A. Hall, Ancient Christian Texts, IVP Academic, Downers Grove, 2009, pp. 142–143.

9. Bacchiocchi, *op. cit.*, nota 15, pp. 217–218.

10. Apud *ibidem*, p. 261.

11. Apud Strand, *op. cit.*, p. 329.

12. „Constantine the Great and Christianity”, în *Wikipedia* (online), disponibil la https://en.wikipedia.org/wiki/Constantine_the_Great_and_Christianity.

13. Bacchiocchi, *op. cit.*, p. 307.

14. Strand, *op. cit.*, p. 330.

ADRIAN NEAGU

privește trecerea de la respectarea sâmbetei la celebrarea duminicii ca pe un fenomen complex început la Roma și continuat apoi de-a lungul primelor secole ale bisericii sub influența factorilor sociali, politici și religioși.

Un timp care ne APROPIE

De unde să faci rost de timp în secolul al XXI-lea? Cine să ți-l ofere și cum să-l petreci cu rost? Dumnezeu a rânduit un timp special odată cu crearea omului și a familiei, pe care ni-l oferă în fiecare săptămână.

Douăzeci și patru de ore dedicate legăturii profunde cu Divinitatea și cu cei dragi, pentru că o relație sănătoasă presupune a sta împreună, a asculta, a-ți exprima trăirile, dorințele, îngrijorările. Și nu este vorba de vreo motivație egoistă la mijloc, ci este ceva integrat în ființa umană, apare în manualul nostru de funcționare. Înainte de orice altă relație, sabatul ne așază față în față cu Dumnezeu.

Timp cu Dumnezeu

În cartea *Parabole moderne*, autorul ilustrează experiența aceasta prin cea a unui tânăr îndrăgostit, care putea fi alături de iubita lui doar o zi pe săptămână, deși era zilnic cu gândul la ea. Planificaseră întâlnirea la apusul soarelui – cel mai romantic moment al zilei. El a ajuns la timp, dar ea nu; a stat să o aștepte până și-a terminat toate treburile. Într-un târziu, îngăimând câteva scuze, i-a promis că a doua zi va fi altfel. Însă cea care îl interesa atât de mult nu și-a făcut timp să stea doar cu el. „Este groaznic”, încheie autorul prin vocea personajului, „când iubești pe cineva, iar acestui cineva nu-i pasă mai deloc de tine.” Dumnezeu este cu noi în fiecare zi, dar ne așteaptă la o întâlnire specială în fiecare săptămână. El vine să încarce bateriile epuizate, să

Multe sabbate s-au scurs de-a lungul istoriei, însă poate unul dintre cele mai semnificative a fost cel în care Isus Hristos S-a odihnit în mormânt. Ucenicii Lui încercau să-și amintească orice cuvânt care să le aducă un dram de speranță. Unii, care nu au avut curajul de a lua poziție de partea Lui în timpul vieții, își linișteau conștiința că l-au oferit o înmormântare decentă.

ofere odihnă și energie, dar și resurse pentru a ne putea menține relațiile vii, nu doar la limita supraviețuirii.

O zi pentru dragoste

Este atât de vie în mintea mea amintirea serilor de vineri. Puteam să nu țin deloc evidența zilelor, tot așa fi recunoscut ușor începutul sabbatului. Era o atmosferă de sărbătoare. „Vine regina săptămânii”, ne spuneau părinții. Ne țineam de mână în cerc și cântam, mâncam prăjitura preferată și jucam jocuri cu personaje și întâmplări din Biblie. După atâtea zile de școală, teme, lecții de tot felul, înțelegeam atât de bine că „sabbatul a fost făcut pentru om” (Marcu 2:27) – pentru copilașii care așteaptă să stea în brațele părinților, pentru soția care tânjește să-și împărtășească gândurile și trăirile cu soțul ei, pentru bunicuța care le oferă nepoților ceva gustos de prin cămară.

Privind în urmă, văd mai mult de atât. Văd ordinea desăvârșită în care a creat Dumnezeu: l-a creat pe om, i-a oferit părtășie, apoi i-a dăruit timp, un timp sfânt pentru bucurie printre cei dragi. Și a funcționat pentru Adam și Eva la început! Planul acesta străbate însă anii cu aceeași autoritate divină. Părăsind locul acela perfect, tot ce au luat cu ei a fost familia și sabbatul, daruri care îmbunătățesc viața.

Importanța acestor daruri este confirmată și de cercetările din domeniul psihologiei și al relațiilor sociale. Robert Waldinger, profesor de psihiatrie la Harvard, prezintă cel mai lung studiu asupra fericirii umane², în care a fost urmărită viața a sute de bărbați pe parcursul a peste 80 de ani. Concluzia e simplă, pentru unii chiar surprinzătoare: relațiile armonioase și calitatea legăturilor sociale contează mai mult (mult mai mult) decât banii, faima sau succesul profesional, pentru a avea o viață lungă și fericită.

Sabbatul pune acest adevăr direct în practică: o zi din șapte alături de cei pe care îi prețuim cel mai mult va conta în final. Este adevărat că nu pot schimba lumea, dar, făcând din casa mea un mic colț de cer, îmi stabilesc eu însumi corect prioritățile, iar imaginea unei astfel de familii îi va motiva și pe cei din jur.

Multe sabbate s-au scurs de-a lungul istoriei, însă poate unul dintre cele mai semnificative a fost cel în care Isus Hristos S-a odihnit în mormânt. Ucenicii Lui încercau să-și amintească orice cuvânt care să le aducă un dram de speranță. Unii, care nu au avut curajul de a lua poziție de partea Lui în timpul vieții, își linișteau conștiința

că I-au oferit o înmormântare decentă. Însă pentru preoți și conducători, acel sabbat a fost o zi agitată.³ Același sabbat poate fi liniștea de după calvar sau calvarul însuși, la fel cum familia poate fi un colț de cer sau un loc al groazei.

O autoare rezuma foarte bine esențialul: „În ziua a șasea Dumnezeu i-a creat pe Adam și pe Eva, i-a unit în dragoste și a numit lucrul acesta căsătorie. În ziua a șaptea Dumnezeu a creat o zi pentru dragoste, i-a unit pe cei doi cu sine și a numit lucrul acesta sabbat.”⁴ Societatea este acaparată de filme, de muzică și de cărți care gravitează în jurul dragostei. Și totuși ceva pare să nu funcționeze: relațiile se destramă la fel de ușor pe cât sunt de căutate. Problema este, poate, că am pierdut legătura dintre dragoste și sursa ei, Dumnezeu Însuși, și încercăm s-o găsim doar în noi, unii în alții, fără El.

Timpul milei

„Isus S-a suit la Ierusalim. În Ierusalim, lângă Poarta Oilor, este o scăldătoare, numită în evreiește Betesda, care are cinci pridvoare. În pridvoarele acesteia zăceau o mulțime de bolnavi, orbi, șchiopi, uscați, care așteptau mișcarea apei” (Ioan 5:1-3). Betesda înseamnă literal „casa milei”, „casa îndurării”⁵, un nume plin de speranță pentru toți bolnavii care așteptau un semn.

Biblia prezintă cazul unui bolnav de 38 de ani. „Vrei să te faci sănătos?” îl întreabă Isus (Ioan 5:6). Uimit de absurditatea întrebării, omul răspunde sincer: „Doamne, [...] n-am pe nimeni” (vers. 7). Dar nu răspunde la subiect. Nu crede că poate fi atât de simplu. Este singur în mijlocul durerii și al neputinței. Singur în orașul sfânt, în „casa milei”, singur într-o zi de sabbat,

într-o zi a relației și a bucuriei. Aici îl întâlnește Isus. „Scoală-te, [...] ridică-ți patul și umblă!” (vers. 8). Asta e tot? După 38 de ani de chin, de regrete, de înstrăinare, de dezamăgire, de visuri spulberate, de neputință, poate să umble. Știa că Dumnezeu este sursa oricărei vindecări. A alergat la Templu pentru a-și exprima recunoștința, și astfel L-a regăsit și L-a recunoscut pe Isus. „De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu ți se întâmple ceva mai rău” (vers. 14). După o nouă șansă, responsabilitatea îi aparține. Știe că de el depinde felul în care își va petrece timpul, felul în care va prețui relațiile, felul în care va crede, felul în care se va închina. Și, mai mult, nu va putea uita sursa adevăratei vindecări.

„Iudeii îi ziceau deci celui ce fusese vindecat: «Este ziua Sabatului, nu-ți este îngăduit să-ți ridici patul!»” (vers. 10). Existau multe reguli în ce privea ziua sfântă (Talmudul enumera 39 de interdicții explicate în alte aproximativ 2 000)⁶, însă principiul necesar din spatele acestora lipsea. Isus ne-a arătat că sabbatul este o zi a binelui. Așadar, nu contează numărul de pași făcuți cu rogojina în spinare, ci felul în care ceea ce facem îl reprezintă pe El. Isus a adus vindecare prin cuvinte, prin privire, prin fapte. A răni sentimentele cuiva, a jigni, a critica, a manipula, a controla pot fi cele mai sigure metode prin care „timpul milei” se transformă într-o corvoadă atât pentru noi, cât și pentru ceilalți.

La acuzațiile de călcare de sabbat aduse de iudei, Isus are o replică simplă: „Tatăl Meu lucrează până acum; și Eu de asemenea lucrez” (Ioan 5:17). Dumnezeu a înfrumusețat și a îmbogățit lumea timp de șase zile, apoi a binecuvântat și a sfințit. Lucrarea lui Isus pe pământ

a fost o oglindire a ceea ce a făcut Dumnezeu la creație: a recreat în viața omului tot ce fusese bun de la început. Așadar, ziua sabatului nu este doar o zi de odihnă pentru om, ci este o zi de activitate în folosul altora, o zi în care să protejăm, să îmbunătățim și să refacem.

Bucuria dăruirii

Într-un sătuc de munte, dorind să-și învețe copiii ce înseamnă cu adevărat sabatul, părinții au încercat să descopere care sunt activitățile care le aduc acestora mai multă satisfacție. Da, le plăcea să asculte istorisiri biblice alături de cei de vârsta lor, erau încântați de plimbările în natură, dar acțiunile orientate spre alții au câștigat detașat. În fiecare vineri pregăteau împreună cu mama un fel deosebit de mâncare. Își făcuseră propria listă de oameni pe care să-i viziteze sau să-i invite acasă a doua zi: o bunicuță care nu mai avea atâta îndemânare să gătească, un tânăr fără prea mulți prieteni sau o mămică doborâtă de poveri. Și-au dat seama că sabatul este „un timp al milei”, o zi a dragostei, a dragostei care, pusă în acțiune, aduce adevărata odihnă.

Limitele care ne eliberează

În orice joc serios există reguli și granițe. Și asta nu face decât să

În orice joc serios există reguli și granițe. Și asta nu face decât să sporească farmecul. Când există limite clare, jucătorii nu mai petrec timp în dezbateri.

Lasă aceste detalii în seama arbitrilor, iar ei se bucură de joc. Sabatul și familia funcționează la fel. Dumnezeu le-a definit deja pentru noi. Partea care ne rămâne nouă este să învățăm regulile, să fim atenți la fluierul Arbitrului și să ne bucurăm de jocul în echipă.

sporească farmecul. Când există limite clare, jucătorii nu mai petrec timp în dezbateri.⁷ Lasă aceste detalii în seama arbitrilor, iar ei se bucură de joc. Sabatul și familia funcționează la fel. Dumnezeu le-a definit deja pentru noi. Partea care ne rămâne nouă este să învățăm regulile, să fim atenți la fluierul Arbitrului și să ne bucurăm de jocul în echipă.

Note

1. Morris Venden, *Parabole moderne*, Zappy's, Urleta, 2007, p. 114.
2. „What Makes a Good Life? Lessons from the Longest Study on Happiness | Robert Waldinger | TED” (video), disponibil la https://youtu.be/8KkKuTCFvzI?si=0z-NIKQYAe_5EJym.
3. Ellen G. White, *Viața lui Isus*, traducere de Mihai Popa, Nelu Dumitrescu și Dumitru Popa, ed. a 9-a, Viață și Sănătate, Pantelimon, 2015, pp. 670.
4. May-Ellen Colón, *Sabatul: de la frustrare la încântare*, Viață și Sănătate, București, 2012, p. 71.
5. M. G. Easton, *Illustrated Bible Dictionary*, ed. a III-a, Thomas Nelson, Londra, 1897, p. 162.
6. Lucian Cristescu, *Galileanul*, Viață și Sănătate, București, 2002, p. 309.
7. Colón, *op. cit.*, p. 89.

CIPRIAN ȘANDRU

explorează modul în care respectarea sabatului (re)modelează modul în care ne raportăm la Dumnezeu și la semenii într-o lume dominată de grabă și izolare.

ODIHNA

ca parte a designului uman

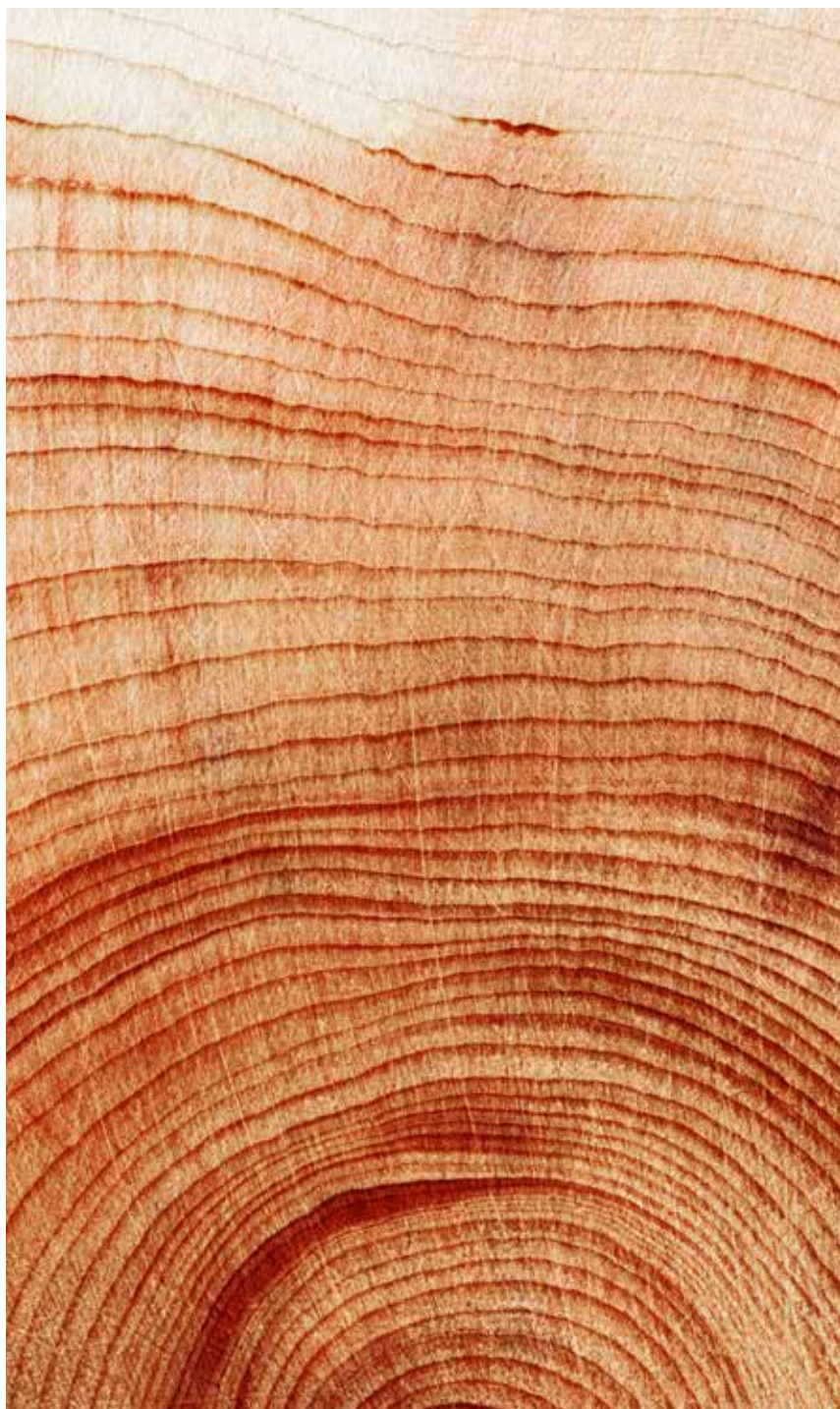
Trăim într-o civilizație care și-a transformat oboseala în carte de vizită. „Sunt foarte ocupat” nu mai descrie doar un program, ci sugerează importanță și succes. Telefonul prelungește biroul până în dormitor: munca intră prin notificări și rămâne sub formă de griji.

Corpul nu cunoaște cuvântul „deadline”, dar îi cunoaște efectele: tensiune, somn fragmentat, iritabilitate și oboseală persistentă. În acest context, o zi în care activitatea productivă este întreruptă delibarat pare aproape subversivă.

Din perspectivă biblică, sabbatul nu are nevoie de justificare medicală. Nu devine valoros fiindcă reduce stresul și nici adevărat fiindcă îmbunătățește indicatorii de sănătate precum tensiunea arterială și somnul. Sabbatul este un dar instituit de Dumnezeu, iar sănătatea poate fi unul dintre roadele lui. Medicina poate cerceta doar ce se întâmplă cu omul care, săptămână după săptămână, se oprește și își amintește că viața lui nu se reduce la lista de sarcini.

Odihna și somnul nu sunt același lucru

Putem să dormim opt ore și să ne trezim cu mintea prinsă în aceleași probleme. Corpul poate fi nemîșcat, dar sistemul nervos să nu fi primit vestea că pericolul s-a încheiat. Psihologia muncii numește *detașare psihologică* această capacitate de a nu mai continua mintal munca în timpul liber. Nu orice pauză reface, după cum nu orice tăcere e liniște.

Sabatul favorizează această desprindere fiindcă trasează o frontieră. Agenda e închisă, proiectele pot aștepta. O pauză vagă se negociază; una stabilită dinainte are margini și tocmai de aceea protejează. Reacția de mobilizare la stres este necesară. Problema apare când nu e urmată de recuperare. Analizele OMS și ale Organizației Internaționale a Muncii au asociat lucrul timp de cel puțin 55 de ore pe săptămână, față de 35-40, cu un risc mai mare de accident vascular cerebral și de deces prin boală cardiacă ischemică.¹

O zi de oprire nu anulează un mediu profesional toxic și nu compensează nopțile nedormite. Sabatul nu este un plasture aplicat peste șase zile de autodistrugere. Poate însă întrerupe acumularea. Viața biologică este ritm, nu accelerare fără sfârșit.

Ritmurile biologice și ziua a șaptea

Ritmurile circadiene, cicluri de aproximativ 24 de ore, organizează somnul și veghea, temperatura, secreția de melatonină, tensiunea arterială și procesele metabolice. Există și cercetări despre ritmuri de aproximativ șapte zile, numite circaseptane, dar semnificația lor este mai puțin clară. Unele oscilații pot fi biologice, altele pot reflecta structura socială a săptămânii. Ar fi prematur să vorbim despre un „ceas al sabatului” demonstrat la fel de solid ca ritmul circadian.

Beneficiul unui sabat regulat poate fi explicat și fără această ipoteză: o zi protejată poate favoriza un program previzibil, expunerea la lumină naturală, mișcarea, mesele regulate și desprinderea de sarcinile profesionale.

Dincolo de cifre: sprijinul care contează

În 2014, echipa condusă de cercetătorul Devon Superville a analizat date de la 5 411 adventiști de ziua a șaptea din SUA și Canada. Respectarea mai consecventă a sabatului s-a asociat cu o sănătate mintală autoevaluată mai bună, iar patru factori au explicat împreună circa 53% din relație: sprijinul religios, copingul religios, alimentația și exercițiul fizic.²

Copingul înseamnă felul în care o persoană face față stresului, bolii sau dificultăților. Copingul religios poate include rugăciunea, căutarea unui sens, încrederea în Dumnezeu ori sprijinul comunității. Unele forme reduc stresul și dau sens experienței; altele, precum interpretarea suferinței ca abandon sau pedeapsă divină, pot amplifica vinovăția și anxietatea.

Pentru sănătatea fizică, rezultatele au fost mai nuanțate: nu a existat o corelație simplă semnificativă. Autorii au sugerat o cauzalitate inversă: oamenii bolnavi pot apela mai mult la resurse religioase tocmai pentru că sunt bolnavi. Fiind transversal, studiul nu poate demonstra cauzalitatea. Uneori, umbrela apare odată cu ploaia, fără să fie cauza ei.

Sabatul adună oameni în același loc și în același timp. O metaanaliză amplă a asociat relațiile sociale mai bune cu o probabilitate mai mare de supraviețuire.³ Masa împreună, vizita făcută unui bolnav și certitudinea că cineva va observa absența noastră alcătuiesc o rețea de protecție discretă.

Comunitatea religioasă poate deveni însă și o sursă de stres, dacă e dominată

de critică sau de obligații excesive. Ca să refacă, sabatul trebuie să rămână un spațiu al harului, nu un examen săptămânal de performanță spirituală.

Lecția norvegiană: odihna are nevoie de infrastructură

Norvegia nu oferă un model de păzire a sabatului, dar arată ce se întâmplă când o societate protejează odihna: limita obișnuită este de 40 de ore de muncă pe săptămână, există cel puțin 35 de ore consecutive de repaus la fiecare șapte zile și minimum 25 de zile de concediu. La acestea se adaugă *friluftsliv*, tradiția petrecerii timpului în aer liber.

Mai important decât cifrele este mesajul: timpul de refacere nu este o indulgență, ci o condiție normală a muncii. Când și ceilalți se opresc, telefonul sună mai rar, solicitările se amână, iar vinovăția pierde din putere. Sabatul oferă aceeași forță a sincronizării: o comunitate întreagă pune jos, pentru o zi, uneltele vizibile și invizibile.

Forma trebuie însă să slujească darul: un sabat aglomerat cu obligații poate deveni, paradoxal, cea mai obositoare zi a săptămânii.

Un dar care nu se demonstrează prin analize

Știința poate identifica asocieri, poate propune mecanisme și poate măsura anumite rezultate. Poate arăta că limitele muncii, somnul regulat, sprijinul social, sensul, mișcarea și timpul petrecut în natură sunt relevante pentru sănătate. Poate observa că sabatul le adună într-o structură coerentă, repetată săptămânal. Nu poate însă epuiza sensul lui. Sabatul nu este o tehnică antistres, un program de prevenție cardiovasculară sau o versiune spiritualizată a wellnessului. El își păstrează valoarea și atunci când cel care îl păzește rămâne bolnav, obosit sau trist.

Faptul că acest dar corespunde nevoilor biologice și psihologice ale omului nu trebuie ignorat. Poate că medicina surprinde doar urmele lăsate în organism de o realitate mai mare: omul nu a fost creat pentru activitate neîntreruptă și pentru o identitate construită exclusiv din ceea ce produce. O dată pe săptămână, sabatul îi spune trupului că se poate opri, minții că nu trebuie să rezolve totul și omului că lumea continuă să existe chiar și atunci când mâinile lui nu lucrează. Iar aceasta este, poate, o veste sănătoasă pentru o ființă obosită. **ST**

Note

1. Frank Pega, Balint Náfrádi *et al.*, „Global, regional, and national burdens of ischemic heart disease and stroke attributable to exposure to long working hours for 194 countries, 2000–2016: a systematic analysis from the WHO/ILO Joint Estimates of the Work-related Burden of Disease and Injury”, în *Environment International*, vol. 154, nr. 9, 2021, art. nr. 106595.
2. Devon J. Superville, Kenneth I. Pargament și Jerry W. Lee, „Sabbath keeping and its relationships to health and well-being”, în *The International Journal for the Psychology of Religion*, vol. 24, nr. 3, 2014, pp. 241–256.
3. Julianne Holt-Lunstad, Timothy B. Smith și J. Bradley Layton, „Social relationships and mortality risk: a meta-analytic review”, în *PLoS Medicine*, vol. 7, nr. 7, 2010, art. nr. e1000316.

OVIDIU BALABAN-POPA

explorează sabatul ca formă de odihnă care depășește recuperarea fizică, arătând că oprirea din muncă îi poate reda omului limite, sens și libertatea de a nu-și măsura valoarea prin productivitate.

Sabatul în profetia **APOCALIPTICĂ**

Cărțile Daniel și Apocalipsa nu folosesc cuvintele „sabat” sau „sâmbătă”, dar aluziile la această chestiune controversată sunt foarte transparente.

În Daniel 7, cornul Antihrist aspiră la schimbarea vremurilor¹ și a legii. Dacă încă nu știți cine sau ce este acest aspirant îndrăzneț, observați-l ieșind din capul acelei fiare identificate de părinții bisericii cu Imperiul Roman. Acest rege ciudat, cu ochi supraveghetori și gură arogantă, care nu tace nici după ce începe judecata lui Dumnezeu (vers. 10-11), ne pregătește pentru înțelegerea nefericitului semn pus pe mână sau pe frunte, din Apocalipsa 13, după vindecarea „rânii de moarte” a acestei puteri cu aspirații universale.

În Daniel 8, regele „fără rușine și viclean” (vers. 23) „arunc[ă] adevărul la pământ” (vers. 12). Biblia lămurește că „toate poruncile [lui Dumnezeu] sunt adevărul” (Psalmul 119:142,151; 1 Ioan 2:4). Acest „corn” uzurpator și imposibil – care apare în lumea elenistică (vers. 9), dar își face mendrele până la „vremea sfârșitului” (vers. 17,19)² – va lucra cu succes (vers. 12,24).

În Daniel 11, isprăvile aceluiași uzurpator (vers. 21) sunt descrise mai pe larg. Ostilitatea lui față de iudaism, față de „legământul sfânt”, este notorie (vers. 28), el asociindu-se cu cei care părăsesc acest „legământ sfânt” (vers. 30-31). Când Biblia folosește cuvântul „legământ”, în mod obișnuit se referă la Cele Zece Porunci (Deuteronomul 4:13; 10:4), care sunt condițiile legământului lui Dumnezeu (Exodul 34:28). De aici expresii ca „tablele legământului” (Deuteronomul 9:9,11,15) și „chivotul legământului” (Ieremia 3:16; 2 Cronici 5:2). Toate poruncile divine sunt relativizate în lumea noastră. Dar cele privitoare la închinare și la ziua de închinare (adică primele patru porunci, cu caracter religios) au fost și au rămas printre cele mai atacate.

„Ziua domnească” a Apocalipsei

În Apocalipsa 1:10 întâlnim expresia grecească *kyriaké heméra* „ziua domnească”, pe care o foarte lungă tradiție, dar nu chiar sfântă, a aplicat-o la prima zi a săptămânii – „duminica” (însemnând „zi domnească”). Această inovație străveche, sub pretexte creștine, întărite de prezența cultului Soarelui și a săptămânii astrologice din imperiu, a fost numărată în multe țări ca fiind ziua „a șaptea”. Ca să se șteargă urma unui fals de proporții istorice, Biblia ortodoxă oficială a scos cuvântul „sâmbătă” chiar din porunca lui Dumnezeu³, ba chiar și din titlul unui psalm⁴.

Care ar putea să fie ziua domnească, dacă nu aceea pe care Domnul i-a dăruit-o omului încă de la început (Geneza 2:1-3) și pe care Fiul lui Dumnezeu, Creatorul lumilor (Ioan 1:3; Coloseni 1:16; Evrei 1:2), și-a asumat-o ca Domn al sâmbetei (Matei 12:8; Marcu

2:28; Luca 6:5)? În acea zi domnească, Ioan L-a văzut pe Isus Hristos îmbrăcat în odăjdii de arhieru ceresc, în strălucire divină. Aceeași viziune i se arătase și lui Daniel, tot într-o zi de sâmbătă, așa cum ne povestește el, la încheierea unui post de 21 de zile, adică trei *săptămâni întregi* (Daniel 10:2-3,13), din ziua a treia a primei luni, până în ziua a 24-a (vers. 4), când a avut loc descoperirea, la sfârșitul celei de a treia săptămâni, adică într-o sâmbătă.

Ioan ne povestește împrejurările, condițiile și timpul în care a primit viziunea (Apocalipsa 1:9). Se afla ca deținut pe insula Patmos, în timpul persecuției lui Domițian, în timp ce bisericile pe care le păstorea rămăseseră în grija Marelui Episcop (1 Petru 2:25) al celor șapte biserici. Apocalipsa i-a fost descoperită în ziua domnească (vers. 10), despre care am arătat mai sus că era sabatul Domnului.

Aceasta sugerează rolul proeminent pe care-l va avea ziua sfântă în conflictul apocaliptic din ultima generație. Apocalipsa ne dezvăluie viitorul bisericii pe tot parcursul erei creștine, dar scenele ei nu insistă asupra succesiunii evenimentelor, ci, în aproape două treimi din conținutul ei, se concentrează mai degrabă asupra evenimentelor din zilele sfârșitului.

Cui te închini în realitate?

Dar nu numai ziua în care a primit Ioan Apocalipsa este semnificativă, ci și felul în care a reacționat el la scenele ei. De două ori, sub impresia celor arătate, profetul s-a aruncat la picioarele îngerului care i le arăta, ca să se închine (19:10; 22:8), și de fiecare dată îngerul i-a respins gestul: „Nu face asta! Eu sunt doar coleg cu tine și cu toți ceilalți

În Apocalipsa 1–3, steaua, sau îngerul, este și un simbol al episcopului creștin. Îngerii celor șapte biserici sunt solii lui Dumnezeu, păstori responsabili pentru bunul mers al bisericii.

profeți și credincioși ai profeției. Suntem la fel, robi ai Domnului.”

Este greu de crezut că Ioan nu știa ce face. Creștinii respingeau categoric cultul îngerilor (Coloseni 2:18) și al sfinților (Faptele apostolilor 10:25-26). Poate că el s-a închinat după cum cerea obiceiul – înaintea oricărei cinstite fețe: a regelui (2 Samuel 24:20; 1 Împărați 1:16,23), a mamei regelui (1 Împărați 2:19), a comandantului (2 Samuel 18:21), a profetului (1 Împărați 18:7; 2 Împărați 2:15; 4:37) sau a stăpânului (Matei 18:26).

Dar, indiferent de motivația lui Ioan, îngerul descoperitor a ținut să facă din acest moment al închinării o lecție strâns legată de tema Apocalipsei. Faptul că episodul închinării la înger este neobișnuit, că eroarea se repetă și în special că Ioan a fost inspirat să menționeze acest episod în carte, ca și cum lecția nu ar fi fost doar pentru el, sunt indicii clare că lecția închinării este strict legată de tema centrală a Apocalipsei.

Într-adevăr, conflictul final apare între adevărata și falsa închinare, între cultul universal al Creatorului (4:10; 5:14;

7:11; 11:1,16; 14:7; 15:4; 19:4) și cultul universal al unor forțe care își arogă pretenții divine („balaurul”, „fiara”, demoni și idoli: 9:20; 13:4,12,15; 14:9,11; 16:2; 19:20; 20:4; 21:8; 22:15).

În Apocalipsa 1–3, steaua, sau îngerul, este și un simbol al episcopului creștin. Îngerii celor șapte biserici sunt solii lui Dumnezeu, păstori responsabili pentru bunul mers al bisericii. De aceea Domnul le adresează acestor „îngeri” epistole care conțin atât felicitări, cât și mustrări, după caz. În timpul lui Ioan, acești „îngeri” încă erau „împreună-slujitori”. Dar în secolele următoare, autoritatea lor a fost tot mai mult comparată cu a lui Hristos, astfel încât s-a ajuns la o ierarhie mistică și cu veleități politice. De la închinarea la „îngeri” s-a ajuns la cultul fiarei.

Sigiliul lui Dumnezeu și stigmatul fiarei

Cele două culte universale ale Apocalipsei au și semne de recunoaștere. Creatorul pune sigiliul Lui pe frunte ca semn al adevăratei închinări și ca protecție a vieții (7:3-4; 14:1), iar „fiara” impune un semn „pe mâna dreaptă sau pe frunte”, care promite protecție economică închinătorilor ei (13:16-17; 14:9,11; 16:2; 20:4). Ce sunt aceste semne?

Mulțimile sunt adesea panicate de zvonuri populare și teorii ale conspirației în legătură cu Apocalipsa. Lumea are oroare de „semnul fiarei”. Se crede îndeobște că fiara trebuie să fie o putere politică, globalistă, anticreștină, care pe furiș pândește să ne inoculeze „semnul” ei ascuns: un cod de bare, un pașaport biometric, un cip, un vaccin ar putea să ne strecoare semnul lui Antihrist în creier ori sub piele și va fi vai de noi!

Dar putem fi siguri că interpretările cele mai populare sunt și cele mai greșite. Apocalipsa descoperă viitorul într-un limbaj acoperit. Ea nu ne spune pe șleau care este sigiliul lui Dumnezeu și care este semnul fiarei, dar ne oferă suficiente elemente ca să descoperim noi înșine ce a dorit Dumnezeu să ne spună.

Expresia „semn pe frunte și pe mână” indică o poruncă memorabilă a lui Dumnezeu, osărbătoare (Exodul 13:9,16) sau poruncile lui Dumnezeu în general (Deuteronomul 6:6-8; 11:13,16,18-20). Iar sabatul (sâmbăta) este în Biblie semnul special al Dumnezeului creator (Exodul 31:13; Ezechiel 20:12,20). Sigiliul lui Dumnezeu conține numele lui Dumnezeu (Apocalipsa 14:1), după cum și sigiliul fiarei conține semnul, sau numele ori numărul fiarei (13:17).

Interpretarea noastră este o sugestie. Dar ea se întemeiază pe tot ce învață Scriptura, de la Geneză la Apocalipsă. Lui Ioan i se arată o viziune a judecății. El vede cum se deschide templul noului legământ și se arată chivotul legământului lui Dumnezeu – o trimiteră directă la Cele Zece Porunci (11:19). Imediat în capitolul următor se vorbește despre furia balaurului față de puținii supraviețuitori ai bisericii, care „păzesc poruncile lui Dumnezeu și țin mărturia lui Isus Hristos” (12:17). Aceștia apar în capitolul 14:1-5 ca „o sută patruzeci și patru de mii”, un grup care nu are pe frunte semnul și numele fiarei din capitolul 13, ci sigiliul lui Dumnezeu, în timp ce toată lumea se închină fiarei și primește semnul ei fie pe mână, fie pe frunte.

În scena următoare, aceeași „rămășiță” a Israelului lui Dumnezeu este descrisă ca o mișcare: trei îngeri, care din

înaltul cerului lansează o avertizare universală împotriva celor trei monștri din capitolul 13 (balaurul, fiara și falsul profet). Ei somează toate popoarele lumii să se întoarcă la închinarea datorată Creatorului, folosind chiar cuvintele din Cele Zece Porunci (14:7; cf. Exodul 20:11).

Faptul că sigiliul din Apocalipsă este numit al „Dumnezeului celui viu” (7:2) este o referire directă la Dumnezeul creator (Faptele apostolilor 14:15; Apocalipsa 10:6), în contrast cu divinitățile false (Ieremia 10:10-11; 2 Corinteni 6:16; 1 Tesaloniceni 1:9). Iar memorialul Dumnezeului creator în toată Scriptura este ziua a șaptea a săptămânii, pe care el a binecuvântat-o și a sfințit-o de la început.

Nu este de mirare astfel că, la sfârșit de istorie, Dumnezeu preferă să onoreze semnul ales de El și să condamne explicit antisabatul fiarei, oricare ar fi el. În orice caz, este greu de imaginat că Diavolul ar inventa acum un contrasabat, când încă din Antichitate autoritățile bisericii au făcut eforturi teologice și administrative pentru a-l înlocui pe cel adevărat cu un surogat nereușit.

Nu va fi dificil să recunoaștem „semnul fiarei” atunci când vom vedea că se legiferează în lume o zi fără legitimitate divină, care a uzurpat locul zilei sfinte a lui Dumnezeu – sâmbăta. Da, au fost mulți eroi ai credinței în era creștină care n-au înțeles și n-au trăit acest adevăr, dar „Dumnezeu nu ține seama de vremurile de neștiință și le poruncește acum tuturor oamenilor de pretutindeni să se pocăiască, pentru că a rânduit o zi în care va judeca lumea după dreptate, prin Omul pe care L-a rânduit pentru aceasta și despre care le-a dat

Dacă strigătul primului
înger trimite la cuvintele
poruncii a patra și dacă
statornicia în respectarea
poruncilor lui Dumnezeu
înseamnă respingerea
„semnului fiarei”, atunci ce
este acest semn?

tuturor oamenilor o dovadă netăgădu-
ită prin faptul că L-a înviat din morți...”
(Faptele apostolilor 17:30-31).

Sună ca un ecou la Apocalipsa 14:6-12:
„Și am văzut un alt înger, care zbură
prin mijlocul cerului cu o Evanghelie
veșnică, pentru ca s-o vestească locu-
itorilor pământului, oricărui neam,
oricărei seminții, oricărui limbi și
oricărui norod. El zicea cu glas tare:
«Temeți-vă de Dumnezeu și dați-I
slavă, căci a venit ceasul judecății Lui;
și închinați-vă Celui ce a făcut cerul și
pământul, marea și izvoarele apelor!»
Apoi a urmat un alt înger, al doilea, și a
zis: «A căzut, a căzut Babilonul, cetatea
cea mare, care a adăpat toate neamurile

din vinul mâniei curviei ei!» Apoi a
urmat un alt înger, al treilea, și a zis
cu glas tare: «Dacă se închină cineva
fiarei și icoanei ei și primește semnul
ei pe frunte sau pe mână, va bea și el
din vinul mâniei lui Dumnezeu, turnat
neamestecat în paharul mâniei Lui; și
va fi chinuit în foc și în pucioasă înain-
tea sfinților îngeri și înaintea Mielului.
Și fumul chinului lor se suie în sus în
vecii vecilor. Și nici ziua, nici noaptea
n-au odihna cei ce se închină fiarei și
icoanei ei și oricine primește semnul
numelui ei. Aici este răbdarea sfinților,
care păzesc poruncile lui Dumnezeu și
credința lui Isus.»”

Această întreită „îngerire” conține cheia
înțelegerii corecte a „semnului fiarei”.
Sfinții din ultima generație resping
cultul fiarei, numele și semnul ei, dove-
dindu-se astfel statornici în Hristos și
în păzirea Celor Zece Porunci ale legă-
mântului Său. Dacă strigătul primului
înger trimite la cuvintele poruncii a
patra și dacă statornicia în respectarea
poruncilor lui Dumnezeu înseamnă
respingerea „semnului fiarei”, atunci
ce este acest semn? Dar nu uita: semnul
fiarei îl primești oricum dacă refuzi
„pecetea Dumnezeului celui viu!” **ST**

Note

1. Daniel 7:25. Expresia „să schimbe vremurile” este folosită în Daniel (2:9,21) în sens politic.
2. În profețiile lui Daniel, „sfârșitul” este capătul istoriei și începutul Împărăției veșnice a lui Dumnezeu (Daniel 11:27,35,40). Sfârșitul este marcat de intervenția finală a lui Dumnezeu (vers. 45) și de învierea morților (12:1-4,6,9,13). Sfârșitul regelui infam va fi „fără ajutorul vreunei mâini omenești” (8:25; cf. Daniel 2:34,45).
3. Observați traducerea veche la leșirea 20:8: „Adu-ți aminte de ziua sâmbetei, să o sfințești pre ea” (*Biblia de la București*, 1688); „adu-ți aminte să sfințești ziua sâmbetei” (*Vulgata de la Blaj*, 1761); „ziua sâmbetii” (*Biblia de la Blaj*, 1795); „ziua sabatului” (*Biblia de la București*, 1921); „ziua sâmbetei” (*Biblia lui Galaction*, 1939). Comparați cu Biblia sinodală din 1994: „ziua odihnei”. Biblia catolică de la Iași (2020) traduce: „Adu-ți aminte de ziua de *sabât*, ca s-o sfințești!” și explică excelent în notă sau în glosar identitatea și specificul acestei zile.
4. Titlul psalmului „pentru sâmbătă” (92:1, numerotat 91:1 în versiunea sinodală) lipsește, ca și titlul Psalmului 93:1 (92:1 în versiunea sinodală), care în Septuaginta este „pentru ziua dinaintea sâmbetei”.

FLORIN LĂIU

arată că, la sfârșitul istoriei, lumea se va împărți între două
zile de închinare – sabatul sfințit de Dumnezeu și un sabat
contrafăcut –, iar miza acestui conflict va fi alegerea de a ne
închina Creatorului sau altei autorități care-l uzurpă locul.

O zi în care omul încetează să se mai salveze **SINGUR**

Religia are renumele unei autorități care îi cere omului supunere și care îl pune la încercare. Omul trebuie să facă, să ofere, să demonstreze, să renunțe ș.a.m.d. Pe lângă poverile și presiunile profane ale omului obișnuit, omul religios pare că are o grijă în plus.

El trebuie să împlinească cerințele lui Dumnezeu și să se ridice la standardele Lui, să-L mulțumească – cu alte cuvinte, să fie destul de bun pentru Dumnezeu. Perspectiva aceasta descrie religia ca un al doilea serviciu, doar că unul fără concediu, fără pauze și cu o evaluare finală în dreptul căreia niciodată nu poți fi sigur.

Deși imaginea aceasta este una care își poate găsi justificare în diferite pasaje ale Scripturii, harul este talerul opus care de asemenea izvorăște din Scriptură. Legea și harul, doi termeni care nu se împacă facil, unul cerând, celălalt dăruind, dar care doar împreună pot fi înțeleși corect.

Există o poruncă în Biblie în care cei doi taleri nu doar coexistă, ci ajung să fie greu de deosebit unul de altul. Legea și harul sunt îngemănate în porunca a patra, și astfel sabbatul devine o pedagogie a religiozității adevărate.

Eliberați înaintea dării legii

Decalogul, care cuprinde și legea saba-
tului, nu se deschide cu o poruncă, ci
cu o mărturisire a eliberării: „Eu sunt
Domnul, Dumnezeuul tău, care te-am
scos din țara Egiptului, din casa robiei”
(Exodul 20:2). Abia după asigurarea iubi-
rii din partea lui Dumnezeu vin Cele
Zece Cuvinte. Poporul israelit nu este
scos din robia Egiptului pentru că a res-
pectat legea, ci primește legea după ce a
fost eliberat. Mai întâi Dumnezeu des-
chide marea și doar apoi Își face glasul
auzit pe Sinai. E ordinea citită de sute de
ori, dar care adesea rămâne nevăzută.
Eliberarea precedă legea, nu legea pre-
cedă eliberarea. Harul precedă legea.

Preambulul Decalogului schimbă nu
doar ordinea celor două realități, ci și
perspectiva asupra legii. Harul nu își
propune ca prin valoarea lui să ne îndat-
toreze într-o asemenea măsură, încât să
fim dispuși a-i plăti prețul prin ascultare
față de lege. Poruncile nu sunt probe ale
unui concurs de admitere în Împărăția
lui Dumnezeu și nici obligații impuse
prin îndatorare. Ele descriu felul în care
au șansa să trăiască adevărații creștini
eliberați din robie. Ascultarea nu pro-
duce exodul, dar exodul dă puterea de
a duce un fel de viață dezirabil și
benefic, descris de Cele Zece Cuvinte.
Egiptul este înaintea Sinaiului, și astfel
legea devine har.

Sabatul poartă în el exact aceeași memo-
rie mărturisitoare. În timp ce cartea
Exodului ne reamintește natura harică
a saba-
tului cu care a fost înzestrat de
Dumnezeu la început, în Deuteronomul
preambulul poruncii cu privire la saba-
t face trimitere tot la eliberarea din Egipt:
„Adu-ți aminte că și tu ai fost rob în țara
Egiptului, și Domnul, Dumnezeuul tău,
te-a scos” (Deuteronomul 5:15). Pentru

Preambulul Decalogului
schimbă nu doar ordinea
celor două realități,
ci și perspectiva asupra
legii. Harul nu își propune
ca prin valoarea lui să ne
îndatoreze într-o asemenea
măsură, încât să fim
dispuși a-i plăti prețul prin
ascultare față de lege.

a rămâne în această aducere aminte
a bunătății lui Dumnezeu, omul este
învățat să sărbătorească saba-
tul și să re-
plce caracterul lui prin eliberarea
pe care le-o oferă celor care îi sunt dați
în responsabilitate: „[S]ă nu faci nicio
lucrare în ea, nici tu, nici fiul tău, nici
fiica ta, nici robul tău, nici roaba ta,
nici vita ta, nici străinul care este în
casa ta” (Exodul 20:10). Sabatul devine
o comemorare a libertății primite de la
Dumnezeu și se materializează în liber-
tate oferită aproapei.

Sabatul, odihna împotriva meritului

Sabatul este vestea bună a răscumpă-
rării, o experiență repetată săptămânal
a lucrării mântuitoare a lui Dumnezeu,
care ne amintește că Cineva ne-a dă-
ruit viață, ne-a oferit întreaga natură în
stăpânire și ne-a eliberat din robie fără
ca noi să fi cerut aceasta și fără să o fi
meritat.

Ziua a șaptea întrerupe brutal această
economie perfect închisă, în care valoa-
rea omului se calculează în venituri,
funcții și realizări. Fără a corecta acest
calcul și fără nicio ajustare, îl oprește

pur și simplu. Un lucru greu de acceptat pentru o persoană obișnuită să creadă că valoarea ei trebuie demonstrată și cucerită zilnic. Cu alte cuvinte, ziua a șaptea poate fi numită o formă de rezistență față de un sistem obositor, ce produce anxietate prin aceea că adesea ne convinge că suntem exact cât producem. Cei care aleg să intre în odihna de sabbat rup ciclul anxietății și constată că viața nu constă în producție și consum, iar aproapele nu trebuie privit ca amenințare sau competiție. În spațiul sabbatului toți suntem egali, stăpânul este egal cu robul, și tatăl – cu fiul.

Tensiunea dintre har și lege sau dintre har și sabbat este dată de sofismul care consideră ascultarea ca fiind sinonimă cu legalismul. Legalismul înseamnă să-i atribui ascultării un rol eronat, și anume acela de a te recomanda înaintea Lui, de a cumpăra iertarea sau de a-L determina pe Dumnezeu să-ți recunoască meritul.

Mântuirea este darul lui Dumnezeu primit prin credință. Nu ne putem câștiga mântuirea, iar ascultarea este rodul credinței. Mântuirea este în întregime primită prin har, nu prin fapte, iar rodul ei este puterea de a trăi în conformitate cu legea lui Dumnezeu. Omul nu pornește de la neascultare și păcat spre mântuire, ci de la mântuire spre ascultare și neprihănire.

Harul care ne învață ascultarea

Mântuirea este darul lui Dumnezeu primit prin credință. Nu ne putem câștiga mântuirea, iar ascultarea este rodul credinței. Mântuirea este în întregime primită prin har, nu prin fapte, iar rodul ei este puterea de a trăi în conformitate cu legea lui Dumnezeu. Omul nu pornește de la neascultare și păcat spre mântuire, ci de la mântuire spre ascultare și neprihănire. Faptele nu întemeiază mântuirea, iar mântuirea nu lasă omul așa cum l-a găsit.

Harul nu este în contradicție cu efortul sau ascultarea, ci se opune meritului. Efortul înseamnă alegere și acțiune. Meritul este o atitudine. Un om poate fi preocupat de ascultare și poate depune efort în privința împlinirii legii fără să creadă că își cumpără dreptul de a fi în Împărăția lui Dumnezeu. Iubirea lui Dumnezeu, manifestată prin oferirea mântuirii, îi dă puterea omului să trăiască în ascultare.

Întrebarea: „Dacă sunt mântuit prin har, de ce să mai ascult de porunca cu privire la sabbat?” conține în ea o presupuziție greșită. Pe cale de consecință, ea se răsfrânge în credința că harul ne scapă de Dumnezeu în loc să ne împace cu El. Dacă El ne iubește, noi nu mai trebuie să-L iubim? Dacă mântuirea înseamnă iertare și împăcare, iertarea nu desființează iubirea; o face din nou posibilă. Scriptura declară că cel care Îl iubește pe Dumnezeu nu este cel ce o zice din gură, ci cel care împlinește voia/legea Lui: „Căci dragostea de Dumnezeu stă în păzirea poruncilor Lui. Și poruncile Lui nu sunt grele” (1 Ioan 5:3). „Și prin aceasta știm că Îl cunoaștem: dacă păzim poruncile Lui. Cine zice: «Îl cunosc», și nu

păzește poruncile Lui este un mincinos, și adevărul nu este în el. Dar cine păzește Cuvântul Lui, în el dragostea lui Dumnezeu a ajuns desăvârșită; prin aceasta știm că suntem în El” (1 Ioan 2:3-5). „Cine are poruncile Mele și le păzește, acela Mă iubește; și cine Mă iubește va fi iubit de Tatăl Meu. Eu îl voi iubi și Mă voi arăta lui” (Ioan 14:21). „Dacă Mă iubiți, veți păzi poruncile Mele” (Ioan 14:15). Harul ne face în stare să-L iubim pe Dumnezeu prin păzirea legii – o ascultare de lege care este benevolă și care se răsfrânge asupra noastră prin sens și fericire.

În Epistola către Tit, Pavel prezintă harul ca un pedagog. Harul ne mântuiește și ne învață să ne desprindem de ceea ce distruge viața și de ceea ce ne îndepărtează de fericire. Dumnezeu iartă și reface prin har.

Sabatul, semn că Dumnezeu sfințește

Singura posibilitate prin care am putea identifica o tensiune între har și lege este aceea de a considera că legea lui Dumnezeu nu reprezintă caracterul Său și că ea este una arbitrară, impusă și dăunătoare omului. Dacă legea este bună, spre beneficiul omului, și întruchipează caracterul lui Dumnezeu, atunci harul devine mijlocul de împuținare a omului pentru o viață fericită, trăită alături de Dumnezeu. Voia lui Dumnezeu trebuie înțeleasă ca voia matură și încă neștiută a omului. Când vom ajunge în Împărăția lui Dumnezeu, cu trupuri glorioase, și vom vedea

Adevărata odihnă devine, prin sabbat, un antidot al mântuirii prin fapte. Omul încetează să-și mai câștige mântuirea prin merite și se lasă în harul lui Dumnezeu.

felul în care Dumnezeu ne-a condus, vom realiza că acel drum ar fi fost ales și de noi dacă am fi văzut ce vede Dumnezeu și am fi înțeles ce înțelege Dumnezeu. Legea este sfântă, dreaptă, dar și plăcută. Cine și-ar dori să scape de o lege benefică și plăcută?

Sabatul, un antidot al mântuirii prin fapte

Adevărata odihnă devine, prin sabbat, un antidot al mântuirii prin fapte. Omul încetează să-și mai câștige mântuirea prin merite și se lasă în harul lui Dumnezeu. Adevărata lucrare de mântuire începe acolo unde omul admite că nu se poate crea, ierta sau sfinți singur. Sabbatul ne reamintește, mereu și mereu, aceeași lecție.

Ezechiel 20:12 identifică sabbatul ca semn prin care reușim să reținem că Domnul este cel care sfințește. Noi sfințim sabbatul, ci, în realitate, Dumnezeu ne sfințește. Un semn nu produce realitatea pe care o indică, dar îi oferă omului un timp în care să consimtă din nou cu ea și ne păstrează memoria conectată la Acela care poate și vrea să ne sfințească. 5

ȘTEFĂNIȚĂ MARIAN POENARIU

răspunde la întrebarea: „Dacă sunt mântuit prin har, de ce să mai ascult de porunca cu privire la sabbat?” argumentând că sabbatul este un semn al sfințirii, o comemorare a eliberării și chiar un antidot împotriva mântuirii prin fapte.

Sabatul

în care se desfată inima noastră

Săptămâna ta a fost una grea? Poate că ai jonglat cu termene-limită sau poate că a trebuit să înmagazinezi în memorie multe lucruri, unele aparent inutile, care ți-au fost predate la școală.

Cum ar trebui

sărbătorit sabatul?

Era vineri seara și, în timp ce soarele cobora sub linia orizontului, ne-am adunat în sufrageria mătușii mele – un strănepot, șase nepoți adulți, patru copii și doi gineri, veniți din Canada și din Statele Unite – pentru a întâmpina sabatul.

Ziua în care am ales

sabatul în locul fotbalului

La 18 ani, am semnat primul meu contract profesional cu FC Zürich. Dar povestea mea nu este doar despre fotbal, ci despre călătoria interioară care m-a ajutat să renunț la el pentru a-L urma pe Isus.

Alătură-te comunității

SEMNELE TIMPULUI !

Scanează codul QR și
abonează-te!

Director: Loránd Balla

Colegiul de redacție: Bogdan Andrei, Dumitru Borțun, Alina Kartman,
Carmen Lăiu, Florin Lăiu, Corina Matei, Lucian Mihăilă, Mihai Miron,
Adrian Neagu, Ștefăniță-Marian Poenariu

Graphic designer: Cătălin Daniel Ciolca **Corectură:** Cristinel Sava

Fotografii: GettyImages, Lightstock, Adobe Stock

Contact: Revista *Semnele timpului*

Șos. Cernica nr. 101, Pantelimon

Tel: 021 323 0020

redactie@semneletimpului.ro, www.semneletimpului.ro

Abonamente se pot face la Editura Viață și Sănătate (63 de lei).

Tel: 021 323 0020 (interior 207).

E-mail: abonamente@viatasisanatate.ro.

Serie nouă | ISSN 1224-7561 **Nr. 5/2026 Volumul 39, nr. 334**

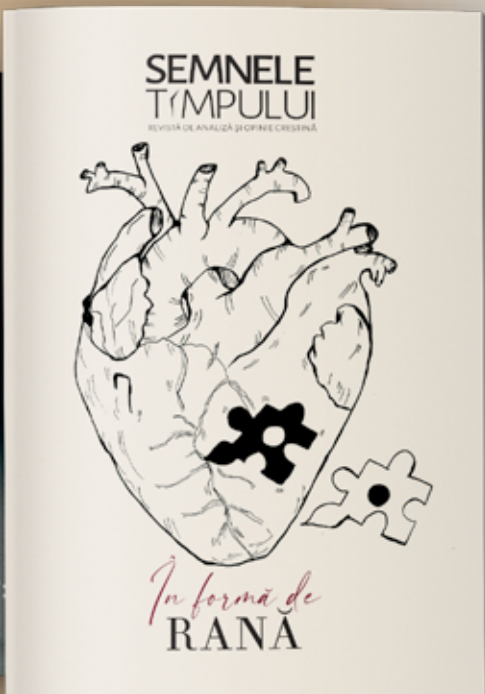
Revista ***Semnele timpului*** este un proiect al Bisericii Adventiste
de Ziua a Șaptea. În limba română a apărut între 1908 și 1942.

Seria nouă a fost începută în 1990.

Cu excepția situațiilor în care este altfel specificat, citatele biblice au fost preluate din
Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament, ediție centenară (EDC100),
Casa Bibliei, București, 2024. Alte traduceri folosite: *Biblia. Noua traducere în limba
română (NTR)*, Biblica, Inc., 2021; *Noul Testament*, Ediția Dumitru Cornilescu Revizuită
(EDCR), Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 2019.

Biblia sau Sfânta Scriptură, tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă
a PF Teoctist, cu aprobarea Sfântului Sinod, 1994 (1982), www.bibliaortodoxa.ro;
Biblia în versiune actualizată (BVA), 2018.

© ***Semnele timpului***, 2026. Preț: 12 lei.

ALĂTURĂ-TE COMUNITĂȚII

SEMNELE TIMPULUI!

REVISTĂ DE ANALIZĂ ȘI OPINIE CRESTINĂ

Abonamentele la revistă și cărțile din colecția ST

pot fi comandate prin telefon (021 323 00 20),

prin e-mail (comenzi@viatasisanatate.ro)

sau pe site-ul www.viatasisanatate.ro.

Modalități de plată:

ramburs (în România), transfer bancar sau online, cu cardul.

Octombrie 2026

60533

www.semneletimpului.ro